Масс е а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 22 февраль, 1977 шо. • № 23 (5690). • Мах 2 кеп.

СУХАЛБЕ, МЕХАНИЗАТОР!

ХIара ди тIехьагIа дIаьхлу денош, бIайхагIа хьеж малх, деша даьинад кхашкара лоа. Гаргакхоачаш латт лаьтта тоадеш а хIамаш дIаювш я йола агрегаташ кхашка араяха еза денош.

Республика лаьтта леладераша ерриге шоай уйла пятилетка шоллагIча шера юрта боахама продукташ дукхагIа хьувкъаяра тIаерзаяьй. Дег тIара могадеш тIайицад цар юрта боахама къахьегамхошка дола КПСС ЦК нисьмо, чIоагIа ловш ба Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар кердача толамашца белгалдаккха.

Кхашка болх беча къахьегамхоша бIаьстанга кийчо яра тIехьара денош да хьатIаэттараш. Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен цIей дездеча денга ерригa юртбоахама техника кийчъяь яккха, аьнна тIайица декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд дукхача боахамий механизатораша. Из гIулакх эгтара хьалха чакхдаьккхарех я Мичурина цIерагIа йола урус-мартановски совхоз, «Победа», «Путь к коммунизму» яха сунженски колхозаш, Ленина цIерагIа йола наурски совхоз, «Октября 40 шу» яха назрановски совхоз.

Мичурина цIерагIа йола совхоз лаьтта леладара ахха культура йола боахам яха сийлен цIи лелаеш я. Болх дика вIаштIехьбаккхар — из да совхоза коллектива балха тIехь керттердар. Февраль бетта хьалхарча деношка тоаяь яьккхар совхоза механизатораша укх шера шоай тIеххьара трактор, хIаьта дукха ха я укхаза ерригa лаьтта тоадеш йола техника кийча латта.

Мичуринцаша дош деннад пятилетка диъ шера кхоачашъе аьнна. Из доккха маIан дола а бехктокхаме а гIулакх чакхдаккхара, эгтара хьалха, боахамера техника дика болх бергболаш хила езилга кхетаду цар. Цу духьа хIара тракторо, хIара юртбоахама машино цIена болх бергхиларах шоаш бокъонца тийшачул тIехьагIа мара приемни комиссега дIалхьеккхац уж механизаторамаша. Цул совгIа соахка укхаза вIашагIьеххача мехотрядаша, къахьегам вIаштIехьбаккхара кердача система хьалашка, чIоагIа теркам тIабохийт балха дикаа тоаяра. ВIаши якъ лелаеча Х. Цухаевен В. Бачаевен отряди механизатораша дIа-юха новкъостал а деш, хIара машина мишта тоаяьй а хьожаш кийчъяьй ерригa техника.

Урус-мартановций гIулакх хьал а лаьца ханал дукха хьалха техника кийчъяь баьнна б «Октябра 40 шу» яхача назрановски совхоза механизатораш а. Укхаза хIара тоаяь яьнна машина «тIехдика» оценка а йолаш дIайицай комиссе.

Пятилетка шоллагIча шера бIаьстанга кийчо яра яьржача яхье белгалдаьннад Наурски района дукха боахамаш. Цудухьа машинно-тракторни парк кийчъяра республике эгтара хьалхара моттиг цу районага я. ШоллагIча моттиге ба шалински механизатораш.

БIарчча республика хьайийцача соахкарчул дикагIа лаьтта леладераш бIаьстан балхашка укх шера кийчбенниб ала йиш я. Ерригача колхозашкеи совхозашкеи гурахьа зябь аьхай, Iан замалахь гурахьа дIайийнача культураршта минеральни удобренеш тайсай, алхха январь бетта кхашка яхкай 148 эзар тонн органически удобренеш, кийчъяьй механизаторий кадраш.

Бакъда, халахете а, дуккхача районий боахамашка тоаяь яланза юртбоахама техника дукха я хIанз а. Къаьстта эсала лел из болх Советски района колхозашка, Малгобекски Надтеречни районий совхозашка. Юкъера лаьрхIача юртбоахама техника кийчъяра процент ерригa республикерчул лохагIа йолаш я бархI район.

Цхьаккха тайпара бехказло йоацаш тIехьадисад цу гIулакха республике масса хана я санна кхашкара балхаш эгтара хьалха дIадоладе дезарех дола Шелковской, Гудермесски районашкара дукха боахамаш.

Мастерскешкара болх дикагIа вIаштIехьбаккхар, техника тоаелга сихдар — иштта да хIанз юртарча механизаторашта хьалхашка латта лоархIаме декхар.

ХIанз республика ерригача районашка бIаьстанга кийчо яра балхашка хьожаш латт. Цига дакъа лоац дикагIа болча механизатораша, кхаш леладераша, специалисташа, халкъа тIахьожамхоша. Даьха толамаш белгал а деш дукхагIа теркам тIабохийт цар кхоачамбоацарашта.

БIаьстан балхаш ханнахьа дIадоладара а уж дика чакхдахара а лоархIамегIа дарех гIулакх да бIаьсти дIадувргдола фу кийчделга. Из гIулакх дика вIаштIехьдаьккха леладу Грозненски района дуккхача боахамашка, «Путь к коммунизму» яхачеи Ленинеи ЦIеча Эскарен цIерагIчеи сунженски колхозашка. «Ингушский», «Экажевский» совхозашка. Укхаза кхоачам хиллал а ханняхьа а Iалашдаьд бIаьсти дIаде деза фу, хIаьта деррига хIана дац аьнна цхьоалагIчеи шоллагIчеи классага кхоачадеш кийч а даьд.

Бакъда цхьадолча боахамий кулгалхоша, специалисташа из гIулакх тесса леладу, хIаьта из бахьан долаш шоаех бехк баьккхача тайп-тайпара бахьанаш лех.

МалагIа бехказло йоалае йиш я тIеххьарча шерашка хьалха латтача боахамий мугIарашка йолаш хьайоагIача «Коминтерн» яхача шелковски колхоза кулгалхойна тIеххьарча деношка кхаччалца дIаде эшачох 19 процент мара кондицонни фу кийч ца дара? ХьажкIийн гидуаргийи кондицонни фу вIалла долаш а дац, дуга — тIаьда да. люцерна фу — цIенданза да.

ХIанз а кхоачам хиллал бIаьсти дIаде фу Iалашданза я «Терек» яхеи «Лермонтовскийи» совхозаш, Наурскии Малгобекскии районий дуккха боахамаш.

ХIанз хьалхашка латта декхар да лаьтта дика кийчдари, дикагIа йолча агротехнически ханашка хIамаш дIаери. Чакхбаккха безар кIезига болх бац, хIаьта из чакхбаккхар дукхагIча даькъе механизаторех тийша да, царех хIараненa ший машина, кийчдеш дола кха, культураш дIаера агротехника йовзаш хиларах тийша да.

Кхашкара балхаш дика чакхдахара колхозийн совхозийн партийни организацеша хIанззехьа кийчъе еза кхашка болх беча наха юкъе бергболча кхетама балха планаш, хIаравар дIакхетаве веза социалистически яхьа условех, йоакхо е еза наха культурно-бытовой хьалаш вIаштIехьдахара.

Дукха ха ялалехьа дIадолалургда кхашкара балхаш. «БIаьстан дено шера кхоаб» яхача халкъа кица ма-яххара ерригa уйла тIаяхийта сухалбе беза бIаьстанга кийчо яра, кхашкара балхаш чакхдахара, пятилетка шоллагIча шера — Сийлахь-боккхача Октябра юбилей дездеча шера — къаьстта дукхагIа юрта боахама культураш хьувкъа а еш тIайица декхараш толаме кхоачашдара.

Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

Хьинаре къахьегаш итташ болча «Металлютара» завода болхлоша дIадоладаьд керда шу. Царех ба станочникий бригада бригадир Пантелеева Ольга Ивановна, электросварщик Сотников Александр Иванович, станочник Шамаев Шахболта. «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьегача цар шоай балха тIа цхьаккха тайпа брак а ца нийсйолийташ хIара сменегIа нормаш 130—140 процент кхоачашъю.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) цеха начальник Хь. Мусхажиев дIадахача кIирагIа даьха къахьегама толамаш дIадовзийташ ва электросварщика А. Сотниковна, станочникий бригадира О. Пантелеевана, станочника Ш. Шамаевна.

И. ПЛИЕВА сурт.

МОСКВИЧИЙ ГIУЛАКХ ХЬАЛЛАЬЦАД

Нохч-ГIалгIайчен производственни коллективашка чакхъюьлача митингий доакъашхоша къоабалъяь хьаллоац Владимир Ильич Ленин ваь 107 шу дизара сийна 16 апреле коммунистически субботник де аьнна Москван хьалхалаттача предприятеша дIадоладаь патриотически гIулакх.

...Дика йовзаш я «Красный молот» заводе сийлахьа революционни, тIема, къахьегама традицеш. ЛоархIамеча событешта цIаккха а юстара хиннаяц цуи коллектив. ХIаьта ше а дуккхаза башха-дика гIулакхаш эгтара хьалха дIадоладаьрех я. Завода болхлой ба Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна социалистически яхь дIайолаяьраш.

Укх деношка укхаза йиьлагIча цехе москвичий почин хьаллацара хетаяь митинг хилар. Кузнечни цеха коллектив производственни заданеш даим тIеххоачашъеш хьайоагIа. Валови продукци арахецара январь бетта план 121,9 процент, товарни продукци арахецара — 102,2 процент кхоачашъяьй цо. Октябра 60 шу дизара сийна тIайийцача декхараш тIа цеха коллективо дIаяздаьд: 7 ноябрь хьатIакхоачаш 600 тонн планал совгIа продукци лургья, аьнна.

Митинг хьайиллар цехови партийни организаце секретара Я. Ф. Шкробота. Эгтара хьалха къамаьл дир Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча бригадира, коммуниста В. А. Вербицке;

— Тха коллективо дош деннад шера задани 7 ноябрь хьатIаотташ кхоачашъе. Из ишта хургхиларах шеко яц — план тIеххоачашъеш хьайоагIа бригада. Коммунистически субботник долча дийнахьа къаьстта хьинаре къахьегаргда оаха: смени задани шозза тIеххоачашъергья.

В. А. Вербицке дийцар хьаллаьцар аьшкапхьарий бригадираша, парте членаша В. М. Нанавеи У. Абиевеи, цеха комсорга Х. Юсупова. Цар дош делар 16 апреле овсарле геттара лакха йолаш болх бе а продукци тIехдика мара ара ца хеца а.

Митинге хиннараша тIайийцар москвичий почин къоабалъеш йола резолюци. Цар лаьрхIар коммунистически субботник долча дийнахьа 4 эзар сома маьха товарни продукци арахеца, шоаш хьадьккха ахча иттлагIча пятилетка фонде дIачудала. Завода болхлоша хьинаре дакъа лоацаргда предприяти а цун гонахьара моттиг а цIенъеча, тоаеча.

Берригача кхоачамца

Дукха ха йисаяц бIаьстан кхашкара балхаш дIадоладе. Дика кхетаду оаха уж балхаш ший ханнахьа дIадола а даь толамца чакхдоахилга тхоах, юртбоахама техника тоаеш боахкачарех тийша долга. Цудухьа техника ма-могга сихагIа тоаяь яккхара берригa теркам тIабахийта къахьегаш ба хIанз тха мехмастерске болхлой. ХIаьта шоай декхарех дика лоархIабеш, уж тIехдика кхоачашдеш хьа а боагIа.

ДIадахача шера, тIехьарча квартале 25 трактор тоае езаш дар тхо. ТIаккха оаха 26 тIехдика тоайир.

Дика къахьег оаха укх шера а. 22 трактор тоае вIаштIехьдаьннад тха планагIа хьалхарча квартале 26 тоае езаш хиннача. ХIаьта оаха социалистически декхар тIайийцад ерригa техника февраль чакхбалалехьа тоаяьякха.

Берригача советски къахьегамхоша санна, боккхача безамца тIайийцар тха коллективо дукха ха йоацаш арабаьнна Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизарах бола КПСС Центральни Комитета соцам. Цу партийни документо къаьгга хьагойт хьамсарча парте а советски правительства а хьаьнала къахьегарий цахаддаш йоакхо еш хилар. ТIаккха цу гIулакхо берригa къахьегамхой, хIара советски саг декхарийла ву цIаккха ца хиннача тайпара дика болх бе. Из гIулакх дика кхетаду оаха а.

Ерригача бригадашкара механизатораш ба укхаза шоай торакторaш тоаеш. Низ дIакхоача новкъостал ду царна тха мастерске болхлоша.

Техника ма-могга сихагIеи дикагIеи тоаяра яьржача социалистически яхье хьалха ба Октябрьски Революце, Къахьегама ЦIеча Байракха ордений кавалера Арчаков Султангире, Евкуров Лахана кулгалдеча бригадай механизатораш. Ханал хьалха кхоачашдаьд цар шоай социалистически декхараш. Ерригa торакторaш, тIехьатосса инвентарь дика тоа а яь дIаоттаяьй. Из толам баккха цу бригадашта доккха новкъостал дир тха мастерске болхлоша а. Иштта, слесара Колдоев Къоасама, аьшкапхьараша Зурабов Асхьаба, Гадиев Исроапала, токараша Евкуров Абос, Юсупов Iадрахьмана.

З. ГАДИЕВ,
«Октябра 40 шу» яхача совхоза мехмастерске заведующи.

IАЙ ФЕРМАШКА

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера доккхий социалистически декхараш тIайийцад колхозийи совхозийи фермай болхлоша. ХIаьта лаьрхIар толамца кхоачашдар духьа керда шу доладеннача хьалхарча деношка денз хьинаре къахьегаш а ба.

Кердача шера цаI-ах бутт дIабаьннаб. Яьча итого хьахьокх цу юкъа къаьстта дика хьоккхамаш гойташ Ачхой-Мартановски, Грозненски, Малгобекски, Назрановски, Наурски, Сунженски, Шалински, Шелковской районий хьайбаш леладераша къахьегилга.

Укх шера паччахьалкхенга схьа шура соахка цу юкъа ехкачул 21 процент дукхагIа я, хIаьта Ачхой-Мартановски района хьайбаш леладераша — 37 процент, Грозненски — 33, Наурски — 27, Шелковской района — 31 процент дукхагIа ехкай шура паччахьалкхенга. Соахкарчул дукхагIа йохк шура Гудермесски, Урус-Мартановски, Шалински районий фермай болхлоша а.

Боахамашта юкъе дика хьоккхамаш гойташ дIадоладаьд юбилейни шу паччахьалкхенга соахкарчул 60 процент дукхагIа шура йохкача — «Лермонтовский», шозза дукха йохкача — «Шурий № 1», цкъаиахаззен дукхагIа шура йохкача «Гойтинский» яхача совхозий хьайбаш леладераша. Цунца цхьана, шура яккхараи из йохкараи хьалхашка латтача декхарех низткъа мара лоархIа ца ду боахамаш а да республике. Цига йоаккха шура соахкарчул кIезигагIа я. Цу тайпарча боахамех я: «Атагинский», «Гудермесский», «Калаусский», «Минеральный», «Горец», «Гехинский», «Джалка» яха совхозаш.

Соахка укх ханачул дукхагIа е кIезигагIа паччахьалкхенга шура йоххилга хьахьокхаш йола СВОДКА

Районаш	(процентаща)
1. Ачхой-Мартановски	137
2. Ведечски	138
3. Грозненски	133
4. Гудермесски	104
5. Малгобекски	148
6. Надтеречни	93
7. Назрановски	115
8. Наурски	127
9. Ножай-Юртовски	192
10. Советски	117
11. Сунженски	115
12. Урус-Мартановски	102
13. Шалински	114
14. Шелковской	131
Республике	121

КХОАНА—СОВЕТСКИ ЭСКАРЕН ТIЕМА-ФОРДА ФЛОТЕН ДИ

СУРТА ТIА: тIемен политически кийчо еш доккхий толамаш дахарах капитана А. Л. Дикарева ракетни батарейна часта карара кара тела вымпел еннай. Хьалхара плане — капитан А. Л. Дикарев.

ТАСС фотохроника.

Советски-Эскарен ТIема-Форда Флотен Денна хетаяь материалаш ера газета кхоалагIча оагIо тIара.

Профессех дикагIбараш

Оттаяьча положенега хьежжа «Профессех дикагIвар» яха цIи яккхара яьржача социалистически яхьа итогаш ю хIара шу чакх массаза доал СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводе. Яхье котбаьннарашта «Профессех дикагIвар» яха наькха тIа йоаллаю Знак ялар ах дола свидетельство дIалу, цунца цхьана лу 50 сом премн.

Профсоюза заводской комитета производственно-массови комиссе цехови комитеташца цхьана хьежар укх деношка из сийлен цIи яккхара яхье баьнача берригача болхлоех хIаране тIайица социалистически декхараш мишта кхоачашдаьд. «Профессех дикагIвар» яха сийлен цIи лу цкъа санна массехказа социалистически яхье котаьбаьнна рационализаторски балха тIа хьинаре дакъа лоацаши кагирхой хьехамчаш болаши болча болхлошта.

«Профессех дикагIвар» яха сийлен цIи яккхара 1976 шера яьржача социалистически яхьа итогаш йича из сийлен цIи еннай пхийтта болхлочоа. Царна юкъе ба аппаратчикаш Старченко Иван Григорьевич, Пушкарева Надежда Михайловна, машинист Григорьев Алексей Анисимович, слесарь Черпуха Василий Лукич, кхы дуккха бараш а.

Из сийлен цIи яккхара укх шера шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинар кхо ца деш къахьегаш боля болхлой дог тийша ба пятилетка шоллагIча шера плани тIайица декхараши ханал хьалха кхоачашдергхиларах.

А. ТЕТЕРЕВА,
СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзавода профсоюза завкома производственно - массови комиссе председатель.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозо паччахьалкхенга шура йохкара шин бетта план ханал хьалха кхоачашъяьй. ПланагIа 443 тонн йолаш ехкай 449 тонн шура. Къаьстта дика къахьийгар М. Курсаева кулгалдеча № 4 йолча шурий-товарни ферма коллективо. Шу доладелчахденз планагIа 198 тонн йолаш 203 тонн шура ехкай цо.

Ерригача фермаша тIеххоачашъяьй плани социалистически декхараши. ХIара дийнахьа колхозо Даьхенна дIачулу 9900 килограмм шура. Соахкарчул тоъал дикхагIа ба из хьокхам.

С. АЛИХАНОВ.

МАССАНЕ ЮКЪАРА ГIУЛАКХ

Карабулакски химически реагентий завода коллектива къаьстта белгала дар дIадахa шу: дика толам баккха низ дIакхаьчар цун. Ханал хьалха, 16 декабре кхоачашйир шера план. Цу дийнахьа денз керда шу хьатIакхаччалца бIаьш эзараш сома маьха продукци арахийцар коллективо пятилетка шоллагIча шера чотагIа.

Кердача шера кхы а доккхийгIа да химикаша шоашта хьалхашка отталаь декхараш. Уж толамца кхоачашдара хIанззе а производства резерваш гучайоахаш, керда техникеи технологии балха юкъеяхьа гIерташ, хьалхалаттарий опыт Iомаеш дукха къахьег барт тайнача коллективо. Завода цехашка барт-цхьоагIо йолаш, шоайла сий деш къахьег украинцаша, эрсаша, гIалгIаша, нохчаша, иштта дуккхача кхьча къамех болча аппаратчикаша, слесараша, электрикаша. Царна юкъера доттагIал, Iимерзал ди тIехьа чIоагIлуш латт. Цо торо лу предприяте технико-экономически хьокхамаш лакхдалийта.

Производстве хьалхле лелаеш бола аппаратчикаш В. И. Коцкий, Н. В. Пожарова, смена начальник А. И. Тишков, Е. Н. Муравьев, иштта кхыбараш даим кийча хул новкъостал де.

Ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах шийна енна СССР мехкдаьтта промышленноста Министерстван профсоюза ЦК-ан карара-кара тела ЦIе байракх дIа ца хецаш хьинаре къахьега, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийленца накъагIо лаьрхIад массане а.

В. БАКАЛЮК.

ДЕГIААХАРА ЛАГIАШ

15 шу дизад «Чечениигушводстрой» яха гIишлошъяра управлени вIашагIьелла. Историца нийсйича дукха ха яц из, цхьабакъда цу юкъа предприяти шеръяра даь хувцамаш доккхий да. Ховш ма-дарра, гIишлошъяра управлени хьаяьй Нохч-ГIалгIайчен территоре тIа хиннача цу ханарча «Теркумводстроя» гIишлошъяра управленеларда гIа. Управленена юкъеенай дерригаш а лаьрхIача диъ миллион гарггарча сома маьха подрядни балхаш долаш йола йиъ гIишлой-монтажни балхий управлени а тIехьа пхи предприятии гIоина йолча предприятей конторей. Тахан республике болх беш я 15 предприяти, царех 10 дIа-са лела механизированни колонна, Аргунски аьшкабетонни конструкцей завод, Грозиера автобаза, Аргунски ремонтно-механически мастерской, производственно-технологически комплектаце управлени, болхлой Iалашон отдел. «Чечениигушводстрой» ерригача предприятеша болх беш даьккхача укх 15 шера 203 миллион совгIча сома маьха е, планаца нийсдича 102 процент гIишлой-монтажни балхаш даьд.

Цу юкъа эксплуатаце дIаденнад 64481 гектар хий дехка лаьтташ. 600 километр керда водопроводаш яхкаьй. Бокъонца планировка яьй 25218 гектар долча лаьтта. Тоадаь кийчдаьд 43765 гектар. Мелиораци яь а докъадаь а лаьтташ 17440 гектар да. Ушалаша дIалаьца илла лаьтта хIанз пайда эцаш да.

Хий чуахийта бIаь километр совгIа дIаьха Сулу-Чубутлински канал даьккхад. Буруа детташ ши бIаь артизиански гIув яьккхай. Предприятей болхлошта ерригa а лаьрхIача 96858 квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош хьалдаьд. Цу юкъа предприятей коллективаша хьал а яь, эксплуатаце дIаеннай лоархIаме халкъбоахама объекташ. Царна юкъе: 22 эзар совгIча гектара тIа хий тIадоаладеш-дехкаш йола Надтеречни система; Шолжа тIа йоккха гидроузел а йолаш дугана хий дехка Гудермесски система; Шолжа дукъагIа 54 эзар гектара тIа хий тIадоаладу объект; дуккха кхыйола халкъбоахама объекташ.

Доккхий къахьегама толамаш дахарах «Чечениигушводстроя» коллективана СССР Минводхозен профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байракх еннай. Диазза СССР Министрий Советен ВЦСПС-ен карара кара тела ЦIе байракх еннай коллективана.

Иштта белгалдаккха доагIа «Чечениигушводстроя» управлени СССР Минводхоза вокх предприятешца цхьана лелаьча Ерригсоюзни социалистически яхье вIаштта 12 квартале котъяьнна хилар а.

33-зза Республикански Сийлен доска тIа яьккхай управлене коллектив. Кхаь шера вIаштта СССР халкъа боахама карагIдаьннарий выставке ахийтай мелиораторий коллектив. Управлене яда «Производства культура лакхъяр» яхача Ерригсоюзни хьажаре дакъа лацарах цунна енна СССР Минводхозен ВЦСПС Президиумен Сийлен грамоташ а хIаьта иштта Ленин ваь 100 шу дизар белгалдоаккхаш енна Юбилейни Сийлен грамота а.

1971 шера Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советен облсовпрофен Къахьегама сийлен книга тIа дIаязъяьй гIишлонхой коллектив. КПСС XXV съезда даха ма-доагIара накъадахар духьа лелаьча социалистически яхьа итогаш бахьан долаш республикански газетий, радио, телевидене Сийлен доска тIа яьккхай из, КПСС обкома, Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ ЦК памятни грамота еннай цунна.

Планаши социалистически декхараши кхоачашдеча даьха толамаш бахьан долаш управленерча хьалхалаттараштa «За доблестный труд» яха медаль еннай, заданеш ханал хьалха кхоачашъярах 66 болхлочоа «9-ча пятилетка ударник» яха знак еннай.

1973 шера «Социалистически яхье котваьннар» яха знак еннай 222 сага, хIаьта 1976 шера иззамо знак еннай бIаь совгIча сага.

Къахьегаме доккхий хIамаш карагIдувларах РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо «РСФСР заслуженни мелиоратор» яха сийлахьа цIи еннай ПМК-6 бульдозера машиниста Майрбек Мовладинович Абдусаламовна, экскаватора машиниста Александр Дмитриевич Кулякина, бульдозера машиниста Павел Ефремович Терещенкона.

Къахьегама толамаш дахарах хьалхалаттача дикагIбараштa СССР орденаши медалаши еннай. Царна юкъе Ленина ордени Октябрьски Революце ордени енна бульдозера машинист Войченко Павел Андреевич, Къахьегама ЦIеча Байракха орден енна Аргунски аьшкабетонни конструкцей завода арматурщик—сварщик Халидов Манаш, ПМК-6 экскаватора машинист Гулякин Александр Дмитриевич, ПМК-7 экскаватора машинист Чепурной Дмитрий Петрович, Октябрьски Революце орден енна ПМК-5 бетонщиций бригадир Бецильев Абубакар, Къахьегама Сийлен III степена орден енна ПМК-2 слесарий бригадир Ламов Сапар, дуккха а кхыбараш.

ГIишлош еча хьалхнйнай механизаторий башха-дика кадраш. Зональни Ерригсоюзни яхьашка дакъа лацарах иттaш болча хьалхалаттараштa дошо, дото, бронза медалаш, грамоташи дипломаши еннай.

ЧIоагIа уйла тIайохийт болхлой культурно-бытовой хьалаш тоадара. ХIара ПМК ший да болхлошта чуIе цIенош, царех дика кийчъяь квартираш тел царна. Пхе подразделене болхлоша шоай мукъача хана салоIаш клубаши цIе уголокаши я. Болхлой бераштa детсадаши ялеши я Гудермесе, Аргуне, Шелковской, Наурски, Орджоникидзевски станицашка, Надтеречни района Знаменка яхача поселке. ГIишлонхошта Каспийски форда йисте хьалъяьй салоIа база.

Кулгаллу инженерно-технически кадраш кийчъю бакъ йола школа а хинна дIаэттай «Чечениигушводстрой» яха гIишлошъяра управлени. ГIишлошъяра школа чакхъяьккхача болхлоех йоккхийча главкий, трестий, управленей кулгалхой хиннаб. Масала, эгтара хьалха управлене начальник хинна Лазарев Алексей Федорович хIанз «Главнечерноземводстроя» начальника заместителалла болх беш ва, эгтара хьалхагIа хинна керттера инженер Кипа Петр Семенович СССР Госплана подотдела начальника заместителалла болх беш ва, управлене начальник хинна Клюкин Никанор Степанович «Росводстрой» яхача объединенена кулгалдеш ва.

Я. БУБНЕНКО.

ДИКАГIА ЙОАКХО Е КЪОНАЧА КОММУНИСТАШЦА БЕЧА БАЛХА

«Парте нах хьачуийбара, КПСС членалла кандидаташта луча кхетама хьакъехьара Киргизе партийни организаце балхах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбеш шоай балхацара кхоачамбоацараш дIадоахаш хоадамболла болх баьб КПСС Назрановски райкомои цун юххьанцарча партийни организацешеи.

Цу соцам тIа белгалдаьха дешаш дийцар юххьанцарча партийни организацей секретарий лаьрхIача семинаре. КПСС райкома чIоагIъяьча графиках 1976 шера кхоалагIча декабре дIайолаенна цу бетта 14 денга кхаччалца района ерригача 48 юххьанцарча партийни организацешка собранеш хилар. «Парте нах хьачуийбара, КПСС членалла кандидаташта луча кхетама хьакъехьара Киргизе партийни организаце балхах» бола соцам кхоачашбарах дола парторганизацей декхараш» яха дош чIоаггIа уйла тIайохийташ дийцар цу ерригача собранешка.

Укхаза КПСС ЦК соцамо дIалехараш довзийташ, шошоай партийни организацешка долаш дола кхоачамбоацараш гучадоахаш къамаьлаш дир дукхача коммунисташа.

Тха районни партийни организаце балхаца бувзалуш ба КПСС ЦК Киргизе хьакъера соцам. Масала, парте мугIарашка болхлой хьачуэцара гIулакх хIанз а хила деззача боарамагIа ца хилар хьахьокх 1971—1976 шерашка баьча балха анализо. Белгалдаккха деза цхе шера районе верригa 277 саг мара парте мугIарашка хьачу ца эцар, цу даькъе 161 болхло а волаш. Рузкъа хьакхоллача производствашка болх бераща лаьрхIача кIезига ба уж.

Лакхе белгалъяьккхача хана цхьаккха саг парте хьачуэцанза партийни организацеш а я районе. Царех я совхоз «Маяк», маькх ю завод, санитарно-эпидемически станци, горсовет, «Назрань» яха машинаькъа станци, лесхоз, Няьсар-Кертера, Экажкъонгий-Юртара, Яндарера юкъерча дешара школаш. Армхи яха санатори, дукхха кхыяраш. Иштта йолаш я 1—2 саг мара хьаэцанза йола партийни организацеш а. Царех я кирпишкаш ю завод, ремонтно-гIишлошъяра управлени, № 432 йола дIа-юха лела механизированни колонна, кхыяраш.

Киргизе партийни организаце балха хьакъехьарча КПСС ЦК соцам тIа белгалдоаккхача тайпара къаьстта уйла тIайохийташ ба парте членалла кандидаташца беш бола кхетама болх.

Бакъдар аьлча, соцам тIа белгалдоаккхача тайпара, йолаш я лерттIа кийчбанзеи КПСС устав телхадеши бола нах парте хьачуийбеш йола моттигаш. Цу тайпара гIулакхаш долаш да тха районе а. Цу юкъе вахьа мегарга КПСС членалла кандидат хинна Оздоев Саварбик. Кандидатски стаж чакхъяллалца йолча хана партийни организацеца цхьаккха бувзам боацаши коллектива юкъарча вахаре дакъа ца лоацаши хиннав из. Цудухьа КПСС членалла хьаэцанзар нов. Оздоев. Цу тайпара масалаш кIезига дац.

ЛерттIа вIаштIехьдаьккхадац парте членалла кандидатий дешар. Духхьал совхоз-технникуме мара вIаштIехьдаьккхадац къонача коммунистий дешар.

Хьалха а беш-м хиннаб из болх, цхьабакъда, дикагIбараш хьакъоастабеш парте мугIараш дегIадоаладаря долча цу деша кIезига йоакхо яьй партийни организацей секретараша. Духхьала укх тIеххьарча хана КПСС членаллеи кандидаталлеи хьайийцав 28 саг. ДIадахача шераца лоархIам бича 15 процент дукхагIа хул уж.

Цу дерригача кхоачамбоацарий лоархIам а беш укх тIеххьарча хана дикка шоай болх тоабаьб района ерригача партийни организацеша.

Н. КОРОСТОВ,
КПСС Назрановски райкома орготдела заведующи.

ЛЕНИНГРАД. ИттлагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь йоаржаяьй «Кировский завод» яхача производственни объединене коллективо, тIайицад Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна итт бетта план бIаьщ эзараш сом тIеххкхоачашъяра декхар. Заданел совгIа «Кировец» К—701 яха 25 трактор, 2000 тонн сортагIа йола прокат арахеца лаьрхIад.

Предприяте сихха деш да прогрессивни технологически процессаш юкъе йоалаяра балхаш, эргайоахаш тоаю производство а цунна управлени елга а.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) 1976 шерарча СССР паччахьалкхен преме лауреаташ шлифовщикаш В. В. Васильев, И. Г. Дашко, М. Ф. Жук. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна яьржача социалистически яхье хьалха латташ ба уж, сменни заданеш халданза тIеххкхоачашъю, деталешта обработка елга дика Iалашду.

С. СМОЛЬСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

Комсомольски дешара системе

ВАХАРЦА БУВЗАМ БОЛАШ

ШоллагIа шу да Ш. З. Таликаев Шаьла района Курчалоевски поликлинике пропагандист вола. Из керте латт атеистически знаней лардаш Iомаеча кружока. Цун ладувгIархой ба поликлинике болх беш бола комсомольцаши кагирхойи. Кагирхоша сакъердам эцаш, цар уйла тIаозаш, дынах лаьца царна ца хезача кердачох дувцаш вIаштIехьйоах шийн занятеш пропагандиста. Iомаеш йолча темаца ладувгIархой безам совбаккха хьож из.

Атта хIама дац вай заман ладувгIархочун хьашт хургдолаш занятеш вIаштIехьъяха. Цу гIулакха пропагандиста дувха политически атеистически литература, журналаш, газеташ деш, дына реакционни чулоацам кIоаргагIа бовза гIерт, гойтара пособеш кийчъю. Теоретически материал шоай балхаца, юрта бахача наьха вахарца айхха бувзам болаш дIайовзийтаро торо лу цунна Iомаеш йолча темагIа ладувгIархой дикагIа кхетабе.

ЛадувгIархошта юкъе дешарах къаьстта дика кхет медицински болхлой-комсомольцаш Ахьядова Зулай, Демильханова ТIаус, Умхаева Хеда, иштта кхыбараш.

З. ХИЗРИЕВ,
тха штате воаца корр.

БОЛХ ТОАЛУШ БОАГIА

«Юбилейни шера — хьинарера къахьегам» яхача девизагIа дIадоладаьд иттлагIча пятилетка шоллагIа шу Назрановски трикотажни фабрика коллективо. Из дика гIулакх дIадоладаьраш ба конвейерашта, цехашта, филиалашта тIачIоагIбаь коммунисташ, агитатораш-хьехамчаш. Коммунисташа, инженерно-технически кулгалдечеи наха болхлой бригадашца цхьана содружество яьй.

Цох фу хул хьажар духьа 1976 шера декабрь бетта партийни бюрос цу тайпара содружествaш вIашагIъехкаяр. Тхо цецдоалаш дика хилар цох хьахиннар: декабрь бетта фабрико арахийцар 402 эзар изделия, е хьалхарчул 102 эзар дукхагIа.

Из керда гIулакх Iалаьмате дика долга кхетадаьчул тIехьагIа дIадаха шу чакхдоалаш кхы а цу тайпара 15 содружество вIашагIъеллар оаха: царна юкъейоагIа ерригa бригадаш, филиалаш, участкаш. Укх шера январь бетта 447 эзар издели арахийцар фабрико. ДукхагIболча хIамаш тегараша тIеххкхоачашйора балха нормаш. Декабри январи бетташка цар къахьегама овсарле 23 процент лакхъелар, хIаьта юкъера лаьрхIача цхьаи саго эца алапи 106 сом хилар. 1975 шера 82 сом мара ца хиннача.

ХIамаш тегараша йижараша БогатыревгIар Зейнапеи ПаьтIматеи, Сагова Хьулимата, Сакалова Марусяс, Аушева Мотяс, вязальщицаша Оздоева Эсета, Дарсигова Дибас фабрика болхлой тIахьийхар пятилетка, шин шера, план Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача дийнахьа кхоачашъяра.

Тахан тха фабрике болх беш ва 1515 саг, царех 1400 кхалсаг я. Барт тайна къахьег дуккхача къамех болча нахах латтача тха коллективо. Вай Даьхе кийчлуш я Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизар дезде. Цу дезача денна шоай совгIаташ кийчдеш ба фабрика болхлой.

Укх тIеххьарча хана тоаденнад фабрика коллектива гIулакхаш. Хетаргахьа, хьатIалоагIача шера проектни низага кхоачаргда тхо.

Б. ГАГИЕВ,
Назрановски трикотажни фабрика партбюро секретарь.

ЮБИЛЕЙНА — КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

Дезача шеина — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара — тIехдикача къахьегама совгIаташца накъайода «Сельхозтехника» Шалински МРО — республикерча шийца оагIув болаш йолча предприятешта юкъе керттеръяр. Дукха ха йоацаш КПСС ЦК-ас яздаьча письмоси Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хьакъехьа баьча соцамои дог ураоттадаь йолча предприяте коллективо бIубенна дIадоладар иттлагIча пятилетка шоллагIа шу.

— Тха социалистически декхарашка, йоах Шалински «Сельхозтехника» МРО управляюще Данилбек Довтаевич Тамкаева, — дIаяздаь латтар: 1976 шера план 25 декабрь хьатIаотташ кхоачашъе. Цхьабакъда оаха 20 декабре 104,4 процент кхоачашъйир из, 116,5 процент хилар предприятена баьнна пайда. Иззa кхоачашъяьй январа план а.

Бакъда, Шалински «Сельхозтехника, МРО коллективо толамаш дахар цкъа, бахьан доацаш дац. Цар хьахьокх, социалистически яхь укхаза дика вIаштIехьъяьккха хилар. Цу яхьа белгало я из къаьст-къаьстача болхлошта юкъе меттел, предприяте бIарччача цехашта юкъе а лелаеш хилар. ХIаьта из вIаштIехьйоаккхача кIезига къахьийгадац партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, цар кийчъяьй продукце номенклатуран из маьхала яккхарен планаш, учета лоархIамегIара хьоккамаш а долаш йола социалистически яхьа хьадда условеш.

1976 шера 1 январе денз къахьегамах мах телара керда прогрессивни хозрасчетни система предприяте юкъейоалаярца кердача лагIа тIа йоалаш айеннай яхь.

ХIара шера квартал, ах шу, бIарчча шу чакхдоалаш, массаза а яхар мо, берригаш гул а бийя, социалистически яхьа итогаш ю котбаьнараштa карара кара тела вымпелаш а ахчан премеш а луш,

Яхьа итогаш гойт пенгазета оагIош тIа а къаьстта арахецача «Молнеш» тIа а, цунах из низ болашагIен дикагIа йовзаши хул.

Иштта цу гIулакхо гIойле ю яхь мишта лел, цун дикадараши кхоачамбоацараши партийни, профсоюзни, комсомольски собранешка дувцаро а.

Ер массехклагIа шу да Шалински «Сельхозтехника» МРО-с Грозненски Дагестанерча Хасавюртовски «Сельхозтехника» МРО-ца толаме яхь лелаю. Цу яхье керттердар котваьннар малав хар хинна ца Iеш, яхь лелаеча юкъагIа продукце дикал бахьан долаш цар къовсам мишта лоаттабу хар а да. ХIаьта цу гIулакха дика новкъостал хул яхьерча доттагIашта юкъе опыт дIа-хьа нийрах.

Республикерча ше санна йолча предприятешта юкъе толашагIа йола опыт дIайоаржаю центр, база я Шалински «Сельхозтехника» МРО. Масала, дукха ха йоацаш «Сельхозтехника» Нохч-ГIалгIай объединене инициативагIа юртбоахама машинашта технически гIулакх дара дешашта хетаяь республикански совещани хилар укхаза.

Цу совещане дика могабора Шалински «Сельхозтехника» МРО-с социалистически яхь вIаштIехьъяккхара беш бола болх. Ховш ма-дарра, цу предприяте 9-гIа пятилетка 4,5 шера кхоачашъяьй, хIаьта из бахьан долаш Ерригроссийски социалистически яхье «ИйслагIа пятилетка ханал хьалха кхоачашъярах» яха вымпел а елар цунна.

Цу совещане дикача дешашца хьехабора социалистически яхье хьалхалаттараш. ТIехдика къахьийгаи къахьегаши ба ийслагIча пятилетке котало яьккхараши 1976 шерара ударникаши: «За трудовое отличие» яха медаль енна вола, керда лаьтташ карадерзадеча механизированни отряда бригадир коммунист Мусаев Нурадин, хьувкъам лакхбеча бригада бригадир Юсупхаджиев Джамалди, цар отрядий членаш. Хьаьнала къахьегарца белгалбоалаш ба шофераш Хасуханов Ширвани, Мусаев Шамеди, Бишиев Данилбек, Ахмадов Бухади, трактористаш Косумов Нурадин, Джабаев Бату, Юнусов Анди, Юнусов Ваха, Магомадов Абу, дукха кхыбараш.

Къахьегаме доккхий толамаш дахара болхлошта, шофераштa, инженерно-технически балхаш дераштa новкъостал ду экономически дешара системе дакъа лацаро (кIиранна цкъазa хул занятеш), кадраштa хадданза керд-керда юха аттестаци яро, рационализаторий группа балхо.

ДIахо а темпаш лакха йолаш къахьег Шалински «Сельхозтехника» МРО коллективо. Социалистически яхье хьалха латт гидроцеха начальник Арсанов СаIид-Хьасани цуи бáрт тайна коллективи, шофер Елдашев Махьмад, слесараш Абубакарова Хеди, Ирисханов Шейх, Аюбов Баудии, кхыбараш.

ТIаийца декхараш толаме кхоачашдеча халонаш нийслой?

— Халахете а, нийслу, — йоах управляюще Д. Д. Тамкаева, — ХIанз а хало хьег оаха стендови станочни оборудовани тоъаш ца хиларах. Оборудоване цхьадола дакъа морально къаденнад. Массаза а яхар мо, хан-ханнахьа тIакхаьнац автомашинашта эша запасной оатхалаш...

Доккхийи бехктокхамеи декхараш латт Шалински «Сельхозтехника» МРО коллективана хьалхашка иттлагIча пятилетка шоллагIча шера. Белгалла аьлча, Шалински района боахамашка кулг-кара детта доахан механизированни хьисапе детта дахара проблема къоастаеча чIоаггIа новкъостал де лаьрхIад цун специалисташа, цу гIулакха «Автурински» совхозе къаьстта комплекс хьаярцеи цул тIехьагIа из опыт района дерригача боахамашка дIайоаржаярцеи.

Барт тайначеи кхотаеначеи предприяте коллектива дерригача гIулакхашта никъ хьийхаб иттлагIча пятилетка шоллагIча шера плани бIарччача пятилетка заданеши толамаме кхоачашъяр духьа социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржаяра а цу тайпара Советски паччахьалкхен экономически низ дIахо чIоагIбелга, халкъа вахара материальни культурни боарам айбелга Iалашдара а коммунисташ, комсомольцаш берригa къахьегамхой тIахьийхача КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленумои ЦК-ас яздаьча письмоси.

А. МАЛАКОВ,
хьехархо, селькоровски поста кулгалхо.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга

РЕВОЛЮЦИОННИ ИСТОРЕ ОАГIОШ ЕШАШ...

Вай мехка хиннача социалистически революце истори кIоаргга Iомаде а шерра дIадовзийта а яхаш тIахьехам баьб Сийлахь-боккхача Ленина. Къаьстта белгалъяьхай цо 1917 шера 7 ноябре Советски Iаьдал даьнначул тIехьагIа 1918 шера февраль юкъебаххалца йола хан-юкъ.

«Коталонашца большевизма гIа боахаш чакхдаьннад вай боккхача мехка гIолла», — яьхад В. И. Ленина цу ханах. Духхьал из хан-юкъ Iомаярца бола безам бовш бац, хIаьта цунна тешал ду «Россе граждански тIом болабалар» яха В. Д. Поликарпова керда книжка кепатеха арадаларо (М., 1976, 415). Из дешачоа цун чулоацам бовзийта безам ба тха укх статья тIа. ХIана аьлча цунна юкъедахад керда документаш, цу тIа хьахьокх кIезига йовзаш йола контрреволюцена духьаларча къовсама оагIош. Цун чулоацам ца бийзача кхетабе хала ба вайнига Къилбаседа Кавказе а хIаьта иштта Центральни Россе а хиннача революционни эргалонийи Советий Iаьдал бахьан долаш лоаттабаьча къовсамеи лелам.

Книжка тIа документашна хьахьекхад, хаша йола правительство дIаяьккхачул тIехьагIа эксплуататорски классаш граждански тIом хьоабара сихха оарцагIъяьнна хилар. «Берриге мохк, вай республикера дерригa къамаш, — В. И. Ленина геттара нийса белгал маьккхара, — доккхача шич даькъа декъаденнад».

Реакце низий керттера центраш а хинна дIаэттар лакхехьарча Главнокомандующе Ставкеи Къулбехьара Калединна бIун правительствои. Цу центрий гIулакхаш цу хана чIоагIденна даланза хинна Советски Iаьдал дIадаккхара тIадерзадаь хиннад.

Из кIалхара даккхар духьа са ца кходеш лоаттабаь къовсам, ленински парте чIоагIа хьийга къа, болхлой класса турпалаш — уж дерригa хIамаш къаьгга хьахьекхад кердача книжка тIа.

Из яр цIаккха а ца гулъенача тайпара лоацача хана гулъенна ерригача классай къовсама формашцеи методашцеи къаьстта йIаьхий хинна хан-юкъ. Йоккхий халонаш ийттай тохкамхочоа хьалхашка хIана аьлча исторически тохкама документальни базага диллача герза низа новкъосталца лоаттабеча къовсаме Советски Iаьдало коталонаш йовхаш яьккхача хана тIеххьа дукха хьалхагIа денз чIоагIъеннаяр 1925 шерре а лоацца укх дешашца хьахьекха репутаци: «Эггара кIезигагIа документашца белгалъяьнна зама!» «Дунен тIом чакхбаьнначул тIехьагIа арадаьнна тIема книжка». Сб. I, М., 1925, оагI. 13).

Политически кризисаш йолча, нах гIувттача, герза низа новкъосталца къовсам лоаттабеча дуне корзагIдаьнна хьувзача хьалашка дакъа лоацаш хиннарашта, вай ханарча наха деча тешалагIеи царна зеденарашка хьежачеи, бала болаш хиннадац хIара боаккхаш бола гIа хургйолча историка гIулакха документальни йовзошца хьахьокхар, хIаьта, цул совгIа, из де цкъаза вIалла торо а йисацар; чакхдоахача гIулакхаша, шоаш документаш тIа гойташ ца хиннача бокъонца болча революционни къовсамо дIалоацар из. ХIаьта а тарлуш мел дола хIама оарцагIдаккха — кIезига Iомадаь архивни дараш санна, иштта кепатеха арадаьха а документаш хьагучадахеи теркалдеи, дуккхача хIамашта духтIавоаккхаш дола книжка язде хьежав автор. ТIаккха фуд цун чулоацамах доалла кердадар?

Книжка тIа уйла тIаерзаю эггара хьалха кIезига Iомадаьча, контрреволюционни Ставко Советски Iаьдала духьала вIашагIбеллача къовсама дешашта — Советски паччахьалкхен моастагIашца йисача лакхехьарча главнокомандующе штабо кийчъяьча тIемеи политически планашта а цу планий шоай кхела а. Геттара къаьга хьахьекхад большевистски парте кулгалца Советски Россе низаш оарцагIдахар.

В. Д. Поликарпова вIаштIехьдаьннал экономически, идеологически, теоретически къовсам лаьттача хана духьал герза низа новкъосталца лаьтта къовсам ше ма-барра керда хьахьокха. Классови къовсама кхыдола тайпаш а (формаш) иштта хьахьокхаш да, цхьабакъда уж хьоахадац герза низаш вIашкакхохкадалара, цар лийрхIарий, оагIоний низий соотношени дIанийсъялара, чурча событей из бале а е кхыбале а болча леламеи хоадамеи бахьанаш хьахьокханза ца доалача боараме мара — керттерча даькъе граждански тIема ший маIана духтIавакхара.

Балха тIа хьахьекхад, 1917 шера октябре пролетариато Iаьдал хьадаккхарах буржуазни ший паччахьалкхен организацех яьнна хилар, хIаьта из цун гулде йиш йолча низашта ца Iаткъа йиш йолаш хиннадац.

Советски Россе контрреволюцена духьала герза низа новкъосталца лаьттача къовсама юххьанцара ха граждански тIема дIахорча этапел эргашагIа хилар, массаза а яхар мо, цу хана буржуазеи помещикашеи герза низа новкъосталца еш хинна духьале моттигерча доазонел чухьа, дукхагIча даькъе йистошка, дувлача довний кепе лоархIаш яр, уж дувшадара Советски паччахьалкхено чакхдаьха карательни гIулакхаш кхоачамболаш дар а яхаш кхетадора. Кердача балха тIа хьахьекхад, шоай лоархIамга диллача ерригроссийски хинна, центральни паччахьалкхен Iаьдалах дола дош дувца дагахьа, Октябрь кот ма-баьллинге а, герза низа новкъосталца къовсам болабаь контрреволюце централ йолаш хинна хилар. Империалистически паччахьалкхе хиннача тайпара йола низеш тIалоаттадаь йоккха чIоагIале дIаяьнначул тIехьагIа, контрреволюце центрий дакъа шоашка эца гIийртай къаьнарча паччахьалкхен аппаратах юхейиса юхкаш. Цу тайпарча органех цаI яр Могилевера лакхехьарча главнокомандующе Ставка; цхьацка ерригроссийски контрреволюце центр яр юххьанца Ставкаца цхьана хиннеи ший гIулакхаш цунна цхьана вIаштIехьдаха гIийртаи, калединcки бIун правительства хьаллоаттаяь Доне хиннар (цига гулъеннаяр инараллаш Алексеев, Корнилов Каледин, кадетий лидер Милюков, буржуазно-помещикий бухьий кхыбола викалаш юкъе а болаш хиннача тIемеи политически деятелий группа). цига кийчйора иштта доал шоашка а долаш Къилбаседа Кавказ а тIехье ерригa Къулба-Малхбоале кхотае лаьрхIа хинна стратегически планаш.

Цу ханара классови къовсам тIема кеп йолаш хинна Iийнабац. Капитало пролетарски революцена духьале йора тIема низаца меттел, къаьстта лоархIаме хинна дIаэтта саботаж а юкъе йолаш хиннача къовсама пассивни способашца а. Цунга хьежжа пролетариато цунна духьал а доахар из тIаергйола тIема низаш меттел экономически (производства средстваш, производственни кхыйолеи запасаш хьаяхар) судебни гIулакхаш а. Цхьабакъда книжка тIа дог тешадеш хьахьекхад, эксплуататорий духьале кагьяр, мел лоархIам болаш из хиннадале а, кхыметтел цу хана а Советски паччахьалкхен алхха цхьа декхар хинна Iеш ца хилар. Болхлой-ахархой правительства цхьан ханна лертIадоахар халкъа боахама ду доал а, кердача Iаьдала центральни моттигерен органаш вIашагIъехкар, экономически эргалонаш йора арахьара политически дешаш къестадора. Iаьдал Советий кара додачь хана массанахьа а лоаттабацар герза низа новкъосталца къовсам, дуккханахьа машара наькъаца хулаш дар из.

БIарччча хьанийцача, герза низа новкъосталца Петрограде яьча восстане коталонгара 1918 шера февраль юкъебаххалца йола юкъ, В. И. Ленина геттара нийса белгалдаьккха ма-хиллара, белгалъяьлар «Советаш берригача мехка гIолла коталонца дIаяржарца». Россера социалистически революци дерригача дуненна хьалхашка хьаэттар бIарччча цаI йола, вIашагIъювзаенна, центре пролетариато яьккхача коталоно моттигашка Iаьдал большевистски Советашка доднига чIоаггIа сихдаьи хIаьта моттигашкарча къахьегамхоша даьхача толамаша, шоай эргIаина, мехка центре пролетариата позицеш чIоагIъяьи йола процесс санна. Цунах Сийлахь-боккхача Октябра, граждански тIема, кхыча мехкий интервенце истори тохкача хана вайх хIаране кхоачашданза даргдоацаш цхьа хIама да: революционни процесса диалектика ше ма-ярра методически хьисапе теркалъяр. ХIана аьлча из яле а е кхыяле а йолча моттиге — Дагестане, Черсий-Балкхарошкахьа, Кубане — е ерригa Къилбаседа Кавказ чулоацаш адамаша лоаттабаьча къовсама лелами большевистски организаце тактикеи Iомаеча хана историк (тхона из белгалдаккха а лов) алхха моттигера хьалашии низаши теркалдаь Iе йиш яц, из декхарийла ва эггара хьалха герза низа новкъосталца Петрограде яьча восстане яьккхача коталон, Россе центре социалистически революци коталовцa чакхъялара, йистошка лаьттача къовсама леламан хоадаман цар яьча къоастам боллаш йолча влияне хоадамболлаш йола фактор белгалъе.

Алхха цу тайпара методически нийса марксистско-ленински никъ лацаро мара хьеллац Сийлахь-боккхача Октябра опыта дерригдунен-исторически лоархIам бокъонца кхетабара а классови низаш дIанийсдари событеш дегIаахари мехкарча бIарччача хьалах къоастадаь, алхха моттигерна хьалашца дувзаш мара мах ца бе гIерташ хIанз а литература тIа нийслуш дараштa толаме духьала оттадалара а перспектива.

Книжка маIан доашхача хана белгалдаккха доагIа цхьаькха цхьа хIама а: бIарчча хьанийцача ерригача ханара а къаьстта хьанийцача цу юкъагIара а эргалонаш Iомаяр кхоачам болаш хилац, нагахьа санна тIема событеш, автоворо дика кайоалаш из даьча тайпара, революце политикаца айхха бувзам болаш къестаеш хилча мара. Кхыча дешашца аьлча: революционни процессах дIахадаргдоаца, айхха цунах хоттадена доалла дакъа санна уж лоархIаш хилча мара. Балха кхоачамбоацар — Донеи Къилбаседа Кавказеи моттигерча историкий балхаш кIезига чулацар.

«Россе граждански тIом болабалар» яха книжка бIарчча хьанийцача, цунна юкъеяхай керда материалаши керда уйлаши: Книжка дика вIаштIехьдаьннад, ала йиш я.

С. КРИКУНОВ,
полковник, Краснодарски политехнически института болхло.

Х. ГАКАЕВ,
Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета доцент, исторически Iилмай кандидат.

№ 4 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

«Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара накъадахара — йоагIаш йола кийчо» яхача редакционни статьяца дIайолалу КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанара, йиълагIа номер. «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60-ча шерах» аьнна КПСС ЦК Соцам къахьегамхошта шерра дIабовзийтара декхараш увттаду цу тIа. «Дош гIулакхаца чIоагIдеш» яхача статья тIа дувц цу соцама Назрановски Г. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе пропаганда елга мишта оттадаьд, Октябрьски цIейна лерттIа накъабахара коллективе йоаржаяьча яхьах.

«ЛоархIаме дешаш» яхача рубрикаца кIала я Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха Дена — 8 Марта хетаяь «Даьхен сийдола мехкарий» яха КПСС обкома Iилмани дешара заведенейи отдела заведующе, экономически Iилмай кандидата Р. Тимощенкос яьзь статья.

«Парте тешаме бIухо» аьнна я Н. Ф. Гикало ваьча дийнахьа денз 80 шу дизара хетаяь КПСС обкома партархива заведующе Г. Плешановас кийчъяь материал.

Блокнота тIа я, «Беседа еш ва агитатор А. Кушаев» яха Ф. Иванова корреспонденци.

ПРОПАГАНДИСТАШ — БАЛХА ТIА

Идеологически фронта болхлой болча пропагандисташкара коммунисташи парте боацараши дукхагIа партийни экономически дешара юкъезза ца Iеш, из дешар лерттIа вIаштIехьдоаккхилга а цун теоретически боарам лакхбелга а дIадех Коммунистически парте. ХIаьта цу балха доккха новкъостал деш ба «Парте XXV съезда решенешка хьежжа долча партийни дешара декхарех» яхача КПСС ЦК июнь беттара соцам. ДIахо мехкдаьттахой политически экономически дешар тоадара «Сунжанефть» НГДУ парткома йоккха программа а хинна дIаэттад из документ.

«Экономикан производствана кулгалдареи лард» яха курс чакхъяьккхай инженерно-технически болхлой йоккхача группа. ХIанз из группа № 1 йолча районни инженерно-технически группа (РИТС № 1) начальник Иван Иванович Холопов пропагандист волча семинарски группе «Социалистически обществера инженерни къахьегам» яха курс Iомае йолаеннай. Цу группе дешаш ба пхе шерал кIезигагIа къахьегама стаж йоацаши экономически дешара системе цхьан шерал дукхагIа дешаши бола беррига инженерно-технически болхлой. Юххьанцарча источникашцеи кхы тIаэшача литературацеи, новкъостал ца эшаш, болх бара опыт йолаш ба уж.

Царна долча новкъостала «Сунжанефть» маьхкдаьттеи гази йоаккхача управлене болх беш технически иштта профкома общественни библиотекаш я. Шоай балхаца ювзалуча Бакурча, Грознерча, Ивано-Франковскерча предприятешка, творчески командировкашка ухилгеи, инженерно-технически болхлоша СевКавНИПИнефть Iилма-тохкама института болхлошца айхха гIулакхаш леладелгеи, «Грознефть» объединене Iилма - практически конференцешка хулга практикана юкъедихьад укхаза.

Iилма - технически знанешта пропаганда ярца дувзаденна дукха общественни а рационализаторски а балхаш ду, шоаш Iилма-практически конференцеш ю, «Знание» яхача общества членаш ба семинарски группашка ладувгIараш. Семинарски группе дешарахи шоаш теори Iомаеш хиларахи доккха беркат даьлар иштта общественно-практически болх беча инженерно - технически болхлошта.

Цхьан хана В. И. Ленина аьннад: «Хоадамболла ший къахьегам боацаш цхьаккха а цIенхаштарча деша бакъдар корадергдац, хIаьта къахьегамах кхерачо ше шийна новкъарло ю нийсадар лаха».

Уж Ленина дешаш дика довз семинаре ладувгIараштa. Политически дешар низ тIабалхийтта Iомадеча хана теори лерттIа йовзеи кхетам кIоарггIа бен гIерт уж. ХIаьта ладувгIараштa духхьал лектори преподаватели хинна ца Iеш политически дешара организатор а консультант а ва пропагандист Холопов Иван.

Цо дика кхетадергдолаши кIоаргга чулоацам болаши ю шийн занятеш. Керттерча темах йола парте XXV съезда материалаши КПСС тIеххьарча Пленумий соцамаши Iомадаьчул тIехьагIа ладувгIараша дукха зувргдоацаш шоай предприяте гIулакхех, толамех, кхоачамбоацарех дувца вола лу из.

«Социалистически обществера инженерни къахьегам» яха КПСС XXV съезда материалаш кIоаргга Iомаяр бахьан долаш теоретически конференцеши семинараши елга, иштта практически занятеш дувцилга а рефераташ кийчъелга а санна йолча дикагIйолча формаехи методехи пайда эца вIаштIехьдоал пропагандиста, социально - экономически анализ а еш. Укхаза караерзаь знанеш шоай вахара, балха гIулакхашта юкъехухь ладувгIараша.

Нов. Холопова инициативах соахка апрель бетта хилар «Скважинай къахьегама овсарле лакхъяр» яхача темах Iилма - практически конференци. Укхаза къамаьлаш дир ладувгIараша производственно - технически отдела начальника Н. Н. Багрова, отдела йоккхагIйолча инженера Карташова Светланас, геологически отдела начальника Т. Т. Носкова. Скважинашта бурув тохара метод ювцаш дар нов. Багрова даь къамаьл. Цун предложенех сихха бурув тохара метод балха юкъейихьай № 61 — Заманкулерча, № 70 — Карабулакерча, № 12 — Серноводскерча скважинашка. ХIаьта цхьайолча хана 2—3 тонн мара мехк даьтта хьа ца доагIаш хинна № 61 йола Заманкулера скважина кердача тайпара обработка йийча лерттIа болх бе йолаелар. Масала, 400 тонн мехкдаьтта дукхагIа даьккхар цу скважинашкара.

«Сунжанефть» НГДУ производственни гIулакхашта экономически анализ ярца хьагучаювл балха пайда ца эца резерваш. Масала, производственно - технически отделера ладувгIарий группа мехкдаьтта дIаухийтача турбашта чухь хьа диэмульсаци яра шоаш сина предложени балха юкъейихьар. Карабулакски газ чуйоахача заводе дIачутелача мехкдаьтта дикал тоае вIаштIехьдалийтар цу гIулакхо. Производственни участкашкарча болхлошта лекцеш еш, докладаш ю цу семинара хIара ладувгIачо.

Цу тайпара болхлошца цахаддаш лоаттабеча бувзамаша дегIабоалабу производства эффективность лакхъяран къахьегамхой рационализаторски уйлаш дегIайоалаяран лоаттабу къовсам.

Инженерно-технически болхлоша шоай производственни участкашка технически а иштта общественно - политически а темаех къамаьлаш дергдолча гIулакхаш вIаштIехьдоах «Знание» яхача общества юххьанцарча организаце председатель волча А. А. Гусакова. «Мехкдаьтта промышленносте Iилма-технически прогресс», «ИттлагIа пятилетка — эффективностеи дикалеи пятилетка», «Экономика — коммунизм бахьан лоаттабеча къовсама кертера дакъа», «Социализма хьалашка инженерни къахьегама хинна керда хувцамаш», «Коммунизм хьалъеча, — яхь лоаттабу хIаме фактор», иштта кхыяра санна йолча темаех дар уж къамаьлаш.

Къаьстта дика болх беш ладувгIархо Н. Н. Гусаков. Лекционни пропаганда организатор хинна ца Iеш цахаддаш инженерно-технически болха тIа кердадараш лохаш волча пропагандист, иштта гIорваьнна рационализатор ва из. Духьал 1976 шера цо балха юкъейихьай 12,2 эзар сом производствана пайда хинна 5 рационализаторски предложени.

«Социалистически обществера инженерни къахьегам» яхача темах семинарски группе занятеш хилар бахьан долаш хьанра ладувгIачо кIоаргга Iомайир парте XXV съезда материалаш, чIоаггIа айбаьб иттлагIча пятилетка планаш тIаьйца социалистически декхараши толамца кхоачашде бола бехктокхам. Цудухьа дIадахача шера план 22 декабре кхоачаш а еш юхейисача хана лаьрхIа хинначул 5750 тонн мехкдаьттеи 9,2 миллион кубически метр гази дукхагIа яьккхар «Сунжанефть» НГДУ коллективаша. Иштта дика йоал цуи Октябра 60 шу дизара сийна яьржача яхье а.

А. САГОВ.

МАШАРЕ КЪАХЬЕГАМ ЛОРАБЕШ

МАГIАЛБИКА ЛАЬТТАН ТIА

ТКЪАЬ итт шу совгIа ха я дунен шоллагIча тIема тIеххьара топаш йийна яьнна. ХIаьта а советски халкъа дагадоагIа ираз, сийна къаьга сигале яккхарга мел мах бахаб...

ТIом болабенна шоллагIа шу дар фронт МагIалбика гаргахкаьчача хана. Фон Клейста эскар, мел доккхий зенаш шийна хуле а, юха ца доалаш, грозненски бакински мехкдаьттана тIакхача гIерташ дар. Сентябрь болабеннача юххье Шин-АргIа юкъе гIолла наступлени йолайир фашисташа. Цхьабакъда моакхаз пен а баь моастагIчун наькъа тIа дIазттар эрсийи украинцаши, азербайджанцаш а гуржий а, эрмалойи белоруссеши, Нохч-ГIалгIайченерен Дагестанерен кагий нах, вай йоккхача Даьхен кхыча къамех бола нах. ЦIера абанна юкъе чIоагIденнад Советий Мехка халкъий доттагIал.

МагIалбика юххе баьча тIем тIа ший цIаккха а йовргйоаца сийле яьккхай 176-ча (тIехьагIа Суворова орден лелаю гвардейски Житомирски Краснознаменни аьнна цIи тиллача) стрелкови дивизе. ТIехьенашта цIаккха а дицлургдац атаке болха тIем тIара ший итташ доттагIий ший са дIалуш боабечара баьхача Матросов Александра карагIдаьнна турпала гIулакх города юххе Тийрка дукъа тIа кердадаьккхача Уличный Николайна карагIдаьнна хIама. Майра лийтаб укхаза разведчикаш-комсомольцаш Семиглазови Орджиевн, Галаджий Федор а Лапшов Иван а...

Дукха ха йоаццаш МагIалбике баьхка хилар город лораеш лаьттараш. Сий деш дIаьхдаь тIоараш а детташ тIаийцар № 4 йолча школа-интерната дешархоша майралей тIема сийлени орденаши медалаши иоакхош тIа лепаш бола нах, цул тIехьагIа дIадоладелар Iимерза къамаьлаш.

Ковалев Юрий Петровича, запасерча гварде подполковника, гулбеннараштa дийцар ший вахара наькъах, гвардейски дивизе фронтовой наькъех.

— Грознена тIадолха наькъаш лорадеш бар тха тIемахой, — аьлар цо. — Когера денз керте баллалца герзах тоабенна бола «Викинг» яхача эсэсовски дивизецара бIу бар тхона духьала баьккхар, хIаьта а кхы хьатIа ца вайташ соцавир оаха моастагIа. Цу тайппара, моастагIа дехьа воалалургвоаца довзув а хинна дIазттар МагIалбика лаьтта.

Барайтта шу маре даленза зIамига саг волаш фронте вахар Будько Николай дукха езача вай Даьхенна тIакхайдача фашистски гIаьрахоех из лораяр духьа. Майра бора тIом бIухочо, хIаьта нена а яр цун коталонца из цIаварга хьежаш ягIаш. ТIом чакхбаьлар, самолеташ йийка яьлар. ТIаккха а воI цIаварга сатувсаш яр нана из цIаккха а цIава йиш йоацилга шийна ховшшехьа а — хьалхагIа город хиннача метте вошала каша дIавеллав Николай. ХIаьта дунен тIа шоашта эггара дезагIа дола хIама — шоай — лаьттан тIара машар бахьан долаш дIаденна кагий нах мел боахк укхаза.

Йист ца хулаш цхьа ха яккхарца дагалоац гулбеннараша тIем тIа лийгараш. Кортош Iочу а дахийта обелискашта хьалхашка латт тIема ветеранаш. Царех хIаранена цу минуте дагабеха хургба шоашца оагIув оагIох а теха лерхIачунга кхача гIерташ, 1975 шера 9 маял тIехьагIа а Праге фашистски группировка йохаеш лийга шоай доттагIий. Циггача мара чакхбаьннабац 129-ча гвардейски дивизе тIема никъ.

34 шу хьалхагIа вIашагIкъаьста хиннаб вокхагIвола лейтенант И. М. Лапшови медсестра А. Ф. Белогаеваи. Иван Митрофановича еннарг лаьрхIа хиннай медсестра...

Лакхача дегIаре, тIемахо сенна нийса гIов леладеш вола саг цецваьнна бIарахьежар пионерски галстукаш ухкаш долча берашца чуийнна цхьа къамаьл деш хиннача кхалсага.

— Аня!!

— Иван!

ВIаши мархIа кхийтар уж шиъ. МагIалбике вIашагIа къаьста хинна уж « енначара дийнъенна Анна Федоровнаи МагIалбика сийлахьа гражданин Лапшов Иван Митрофановичи — юха а укххаза вIашагIкхийттар. Иван Митрофановича из сийлахьа цIи еннай Тийрка дукъа тIа город лораеш турпала гIулакхаш карагIдувларах. Укхаза, батарея командир а волаш, фашистски танкашта духьала тIом баьб цо, хIаьта из бахьан долаш ТIема ЦIе Байракх енна хиннай цунна. Дерригаш а лаьрхIача тIем тIа даькха 13 совгIат да цун. ТIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шерашка г. Минеральные Воды гIишлонхо волаш болх бу И. М. Лапшова. Балха тIа доккхий толамаш дахарах Октябрьски Революце орден еннай цунна.

Гурахьен бIаьстан юхьен тIеIIе дохк отт Тийрка дукъагIа. Иштта дар цу дийнахьа а, тIема сийлен сквер дIайогIаш ветеранаш боахкача хана. Цхьабакъда, йийкха йоацаш ди доллашехьа а, горисполкома кердача здянена хьалхашка гулбелар школашкара дешархой, партийни советски болхлой. КIежъяха баьлар барт тайна болх, нийсача мугIарегIа хьалъэттар вай лаьттан тIа машар лорабаьрий кулгаша дIаегIа гаьнаш.

ТIемаш деьча моттигашка беха а хилар ветеранаш. Лийгача новкъостий каша тIа венокаш яхкар цар.

Советски Союза бе-беча городашкара баьхкабар гвардейцаш. Насруллаев Сыроч Ташкенте вах, Трачук Елизавета Трофимовна — Одесски областа Черкече яхача юрта, Коваленко Юрий Петровичи Сартаков Вячеслав Георгиевичи — Киеве. Царна юкъе яр лейтенанта Б. Л. Дегтяй йоI а — 1942 шера сентябре МагIалбика тIадоагIа наькъаш лорадеш волаш вийнача даь каш тIа город Ригера ена Алла Борисовна...

Даим тIехьений дегашка латтаргда тIема шерашка лийгача тIемахой сий дола гIулакхаш.

Г. БОКОВ.

Советски Эскаран ТIема-Форда Флотен 59 шу дизара сийна яьржача яхье а баьнна тIемен политически кийчо еча доккхий толамаш доах лейтенанта Аушев Русланен цунна карарча салташен.

СУРТА ТIА: лейтенант Р. Аушев (аьттехьа) занятеш ет ва. А. ТИМОФЕЕВА СУРТ

ЛАЬЧАН НИКЪ

ОЧЕРК

ТIема Iазап, моастагIчун къизал дика яйза я граждански тIема шерашка империалисташа герзашца кийчъяьча Деникина бандашта майра духьал лаьтта Долакха-Юрти ТIой-Юрти. Дукха я укхаза уж хаваш дагаухийташ йола моттигаш.

Цу юрташкарча дукхача цIеношка дIачувоаллача хьалтеха доахк цар чу бахараш Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветеранаш болга хьахойта йоазош тIадола улгаш. Из я цу юрташка бахача наха тIема ветераний чIоагIа сийдеш хилара белгало.

Ший юрта, хIаьта иштта ерригача районе дика вовзаш ва цу тайпарча цхьан цIеношка ваха, тIема шерашка бомбардировочни авиаце летчик хинна, хIанз цу юртарча «Октябра 40 шу» яхача совхоза парткома секретарь вола Арчаков Кермий Хасолта.

Дукха Хасолта ца вовзача сага теша хала да, зIамигача сага санна, кадай волавалар, доккха хьинар дола из саг историечух шийла къизагIа кхы ца хиннача тIем тIа диъ шерэ эггара кхерамегIа йолча юкъига тIа лаьттав аьлча.

Цун совгIаташа, хIаьта иштта Хасолтийца цхьана моастагIчунна духьал лаьттача тIемахоша, цу шерашка тIема командоване цунах язъяьча характеристикаша, военкомате уллача цун делана юкъедоахкача кхыча документаша хьагойт летчика-ветерана хьабена атта боаца тIема никъ...

Фашистски Германи тийшача балхах вай мехках летача диълагIча дийнахьа тIем тIа вахийта со, аьнна военкомате вахар цу хана 18 шу даьнна вола комсомолец Арчаков Хасолта. Цун дехара хоадам боллаш жоп а ца луш лорий комиссе хьожавир зIамига саг. УнахцIена ва аьнна комиссе могаваьчул тIехьагIа кхыча кагийча нахаца цхьана Орджоникидзерча аэроклубе Iомаве хьожавир Хасолта. «У—2» яха самолет лелае, герз кхосса Iомалуш, тIема устав Iомадеш хилар уж массехк бетта. Цул тIехьагIа из хьожаву цу хана Моздоке хиннача авиационни училище.

Уж дар вай Даьхенна, ЦIеча Эскара эггара халагIа хинна денош. Из дика кхетадора Хасолта а.

Цига дийша, теоретически курс чакхъяьккхачул тIехьагIа зIамагIа вола лейтенант яха звани а енна ше дехарах тIем тIа дIахьожаву Арчаков.

Иштта, 1942 шера Къилбаседа-Малхбузехьарча фронта 253 стрелкови дивизе дIаболабелар цун тIема никъ. Эггара хьалха Хасолта моастагIчоа духьал эттар Старые Руссы яхача моттиге хиннача тIем тIа. Массехк ди даьлча цо дакъалоац Крестцы яха город мукъайоаккхача а. Цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа 16-ча фецарча Эскара чуйоагIаш хиннача 3-ча гвардейски дивизе штурмовой авиационни полке дIахьожаву тIема летчик вола Арчаков. Воздушни стрелок волаш цо цига яьккхача лоаццача хана моастагIчун позицешта палет еча дукххаза дакъалаьцар Хасолта.

Летчикий курсаш чакхъяьхачул тIехьагIа 1943 шера август бетта цхьоалагIча Белорусски фронта 242 дивизе экипажа командиралла хьожаву Арчаков. Коталон ди хьатIаотталца цу дивизе 717 Харьковски бомбардировочни авиационни полкаца дувзаденна хилар цун тIема наькъаш.

Цу авиаполко дукха зе дир фашисташта. Алхха «ПО-2» яхача яйгача, зIамигача самолетех латтар из полк. Цхьабакъда, Iоажалах санна кхерар царех фашисташ. Лелаяра атта, яйга, тата гаьна дIахозаргдоацаш мотор дIа а боабийя эшшача моттиге цIен тховна нийсса Iолохъе а йиш йолаш ир уж самолеташ, герза духьал чIоагIа еце а. МоастагIчун тыле бийсан разведка еча, тIема объекташта бомбаш еттача кхыча самолеташта юкъе дикагIа лоархIаш хиннай уж. Немецки командоване хозахета телаш хиннадац царех самолет йохаяьча шоай летчикашта, зенитчикашта эггара доккхагIа дола совгIат.

Дукха турпала гIулакхаш карагIдийннад цу самолетаща гвардейски 717 авиаполка летчикашта. Командоване тIема заданеш кхоачашъеча хьалхарча мугIарашка хиннав летчик Арчаков а.

ТIема летчик, экипажа командир волаш эггара хьалха ший самолет гIоттайир Хасолта Бобруйское направлене лаьттача тIем тIа. МоастагIий уйлаех тувлабеш майрал гойтар цига советски бIуво. Белгалбаьлар цига 717 авиаполка летчикаш а, къаьстта Хасолтей цун штурман Глазков Николайи.

Цул тIехьагIа ший полкаца цхьана Белоруссе даьча тIемашка дакъалаьцар Хасолта. Из хилар Ковель яхача города фашисташа баь го бохабеш а из мукъайоаккхаш а.

Белоруссера дIаволавенна ший полкаца фашистски Германе доазон тIа кхаьчар Арчаков. Дукха новкъостий дIакъийстар цох цу халача новкъа. Цудухьа тIехь-тIехьагIа чIоагIлора цун штурман хиннача Глазков Николайцара, полка вооружене инженер хиннача Никифоров Михаилацара, лейтенант Малышев Василецара доттагIал.

Iехабелар тIема халоно советски къамашта юкъера барт бохабарга сатийса фашисташ. ТIем тIа цхьана Iувшача халонаша, вIаши лоаттадеча новкъостало кхотадир, чIоагIдир вай мехкарча тайп-тайпарча къамашта юкъера вошали доттагIали. Цунна дола доккха тешал дар 15 къамех болча нахах лаьтта Хасолтар полк.

Цкъа. Из дар 1945 шера 2 феврале бийсанна. Цу хана Берлина 19 километр мара гаьна йоаццача Кляйшенбек яхача юрта латтар Хасолтар полк. Берлинера тIема объекташ бомбаш йитте лелхийта аьнна приказ делар командоване Арчаковен цун доттагIчун Малышевен экипажашта. Цул хьалхагIа а массехказа Берлина бомбаш чуйийтта яр уж ши экипаж.

Берлина дIатIакхача боахкача хана хьалха йода Малышева самолет хьалехар кIалхара хьалсегача прожектораша. Етта йолаелар немецки зениткаш. Цу ханналца вай разведка даннех цу моттиге немций стратегически пункт я аьнна хIама дацар. Цхьабакъда тIема опыт йолча Хасолта кхетадир зениткаша лораер немций лоархIаме тIема объект йолга. ПаргIата уйла е ха яцар. ЦаI ца дойя немцаша чуйохийтаргйолаш яр Малышева самолет. Массаза санна сиха, эггара нийсагIа йола план белгалйир Хасолта. Дехьарен сехьарен хьалсегача прожекторашта юкъе сийрда ца йоалаш йисача моттиге гIолла самолет Iо лаьтта юхе а йига цу объектана бомбаши реактивни снарядаши чу а хьекха немций беха хьайзача юкъа сиха мотор хьал а сега дIаэккхийтар цо шоай самолет.

Дерригa дуне эгадеш санна хетар цар чуйийттача бомбаша лотаяьча цIеро, лелхийтача боеприпасаша. Цу хана тоъал гаьнаяьннавле а, бедарг санна ловзайора цу таташа Хасолтар самолет а. Хасолтана меттача тайпара хила а хиннаяр цу моттиге немций йоккха герзий склад. Иштта дика кхоачашйир лейтенанта Арчакова экипажо цу бус командоване шийна енна задани. Цул совгIа Iоажалах кIалхарваьккхар цо ший доттагIа Малышев Васлийи цун штурмани. Из бахьан долаш гварде лейтенанта Арчаковна елар 3-ча степена Слава орден.

ТIема летчик волаш ше яьккхача хана «ИЛ-2», «ПО-2» яхача самолеташца 188-зза боевой заданех ваха хиннав из. Уж заданеш йизза кхоачаш а еш Арчакова ше цхьанне хIалакьяьй моастагIчун бIухой тIема техника тIайола 29 автомашин, артиллерийски минометни батареяш — 8, боеприпасай склад — 2.

Уж турпала гIулакхаш карагIдийннача йоккха тIема говзал, доккха къонахчал гойтарах ЦIеча Седкъа орден, «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина» яха медалаш а енна ва Хасолта.

1945 шера январь бетта денз I Белорусски фронте Висла яхача хи тIа моастагIа оборона йохаеча, Франкфуртски направлене, Штергад, Кюстрин, Франкфурт-на-Одере яха городеш йоахача, Берлина оборона йохаеча а Берлин хьайоаккхача а 93-зза боевой заданех ваха хиннав. Уж заданеш йизза кхоачашъярах, цига къонахчал, доккха денал гойтарах правительственни совгIат — цхьаькха ЦIеча Седкъа орден елар гварди лейтенанта Х. К. Арчаковна. Из цун кховлагIа орден яр.

1945 шера 1 мая бийсанна ший полкерча летчикашта юкъе эггара тIехьа ший доттагIчунца штурманаца Глазков Николайца цхьана Берлине бомбаш чуйийттар Хасолта. Кхы етта езаш хиланзар уж. 2 мая Берлино капитуляци йир. ХьатIакхаьчар диъ шера дерригача дунено сатийса Сийлахь-йоккхача Коталон ди.

Хасолта цIавера. Тайп-тайпара бехкоккхаме балхаш деш хиннав Хасолта дIанхача шерашка.

Ер диълагIа шу да Х. К. Арчакова Назрановски районерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза партийни организацена кулгалду. Летчика оамалаш, вахара опыт хIанз а накъаьовл Хасолта. ТIема шерашка санна тешаме волаш, ший декхар дизза кхоачашдеш хьавоагIа из. ТIем тIа Хасолта тийнача совгIаташта тIакхийттад хьокхаме къахьегарах тийнна совгIаташ а: Ленински юбилейни медаль, КПСС Назрановски райкомен района военни комиссариатен тийнна Сийлен грамоташ. Дукха ха йоацаш арадаьннача СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа Х. К. Хасолтана деннад цхьаькха а правительственни совгIат — «Знак Почета» яха орден.

Ший цIеннаьнаца Мадинатаца цхьана ше санна патриоташ-интернационалисташ болаш, хьинар долаш хьалкхебу Хасолтас ший дезал а. Советски Эскаре гIулакх даь цIа а баьхка хIанз производстве хьаьнала къахьегаш ва цун ши воI Гирихани Бийсолтен. Билан хIанз Эскаре гIулакх деш ва. Ши йиIиг — Марети Маремн 7-чен, I-чен классашка деша багIа. 5 шу даьнна зIамига Хьусен даьи наьнен йоккхагIйола дегагIозле я.

30 шу даьккхад Хасолта ший тIема ханара доттагIий мичахьа ба ца ховш, уж лехаш. Эггара хьалха гучаваьлар тIом чакхбаллалца цун штурман а дукхагIа веза доттагIа а хиния Н. Глазков. Соахка Хасолта волча вена хилар из. Дог чIехкаш йист ца хулалуш цхьа юкъ яьккхар 30 шу даьннaчул тIехьагIа юха а вIашагIкхийттача доттагIаша. 1970 шералца Советски Эскаре гIулакх деш хиннав, хIанз отставкера подполковник вола Н. Глазков. Вахаш Волгограде ва.

ДIададхача шера май бетта Хасолта а хилар ший доттагIа волча хьошалгIа ваха. БIарчча ди даьккхар цар Мамаев Курган баха. Юха а хьалхашка увттар тIема ийрча сурт, дIакъийстача новкъостий сибаташ, моастагIчун къизал...

Глазковга гIолла Хасолтийна хайнад ший дикагIчарех вола доттагIа Неймарк Израиль Ленинграде вахилга а. ВIаший дIа-юха письмош язду цар. Израиль ше волча варга хьежаш ва Хасолта.

Тамаш йолаш я тIема ветераний кхел. Хасолта экипаж чуйоагIаш хиннача 717 авиаполка вооружене инженер хинна, хIанз отставкера технически бIуна подполковник М. П. Никифоров Грозне ваха иттех шу хиннад. 80 километр мара вIаший гаьна боацаш шоаш бахий цаховш иштал ха яьккхай Арчаковеи Никифоровеи. Хасолта адрес лехаш дукха къахьийгад Никифорова. Соахка Москве гIолла Хасолта адрес дейзача цецваьннача висар Михаил Петрович. ХIанз каст-каста цхьана хул уж шиъ. Пенсе вале а болх беш ва М. П. Никифоров. Из ва Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча кхийна баланза барий гIулакхашта йолча комиссе председатель.

Укх шера май бетта Москве вIашагIкхетар хургдолаш да 242-ча дивизе ветераний. Цу денга, цига шоай кхы а дукхха доттагIий бIарга горга сатувсаш ба ветеранаш-летчикаш.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

КЪАЛУШ ДАЦ ТIЕМАХОЧУН ДОГ

Халухоев Берса Махьмад. ТIом хьале цун хинна биографи лоаца я. Рабфак йистеяьккхаяр, юридически школе деша ваьгIав. Следователь хиннав, прокуратура органашка болх баьб.

1941 шера Советски Эскаре тIаввйхав из. Училища йистеяьккхай. Лейтенанта чин деннад. 1942 шера 89 стрелкови дивизе 167-ча къаьсттача минометни дивизиона тIема дивизиона командиралла хьожаваьв.

Цу хана денз дIаболабеннаб цун тIема никъ. Цо дакъа лаьцад МагIалбика юххе баьча тIем тIа, тIемаца Кубане гIолла чакхваьннав, тIом баьб Тамане, Темрюке, цхьоалагIча украински фронте, Сандомирски плацдарм хоадаеча дакъа лаьцад, Берлина юхеи Прагеи тIом баьб.

Капитан а волаш тIом беча, дуккхача моттигашка дакъа лоацаш хиннав Халухоев Махьмад. Из бахьан долаш Даьхено ЦIеча Седкъа, Дай-мехка тIема орденаш, ийс медаль еннай цунна. Укх тайпара да совгIаташ тийннача цун листа гIарахьатIаяздаь йовзув: «Корпуса разведотдела начальника гIоцча волаш болх беш хиннача капитана Халухоева Шпрее яхача хи тIа, Берлина юххе моастагIчун оборона йохаяра оперцеш чакхйоахача хана шийна тIадилла гIулакх дизза кхоачашдеш, разведка взвода личии состава деналерча гIулакхашта дог урауvттадаьд».

Даь тIемаш диц ца далийтар духьа лорадеш леладу из документ Берса Махьмада. Иштта леладу цо Лакхехьарча Главнокомандующе дуккха баркалаш яьха каьхаташ а. Цу каьхаташ гIара цхьадола йоазош ераш да:

...Сандомира малхбузехьарча районе моастагIчо чIоагIа чIоагIъяь хинна оборона хоадаярах...

...Германе столица Берлин — немецки империализма центри немецки агрессеи кхуврчи — цIенъяь хьакарайоалаярах..

...Немецки гIаьрахоех вайца цхьоагIо йолча Чехословаке столица — город Прага мукъаяккхарах...

Баркал оалаш денна цу тайпара 74 каьхат да Берса Махьмадага. ТIема деношка ший атта доаца гIулакх иштта кхоачашдеш хиннав вай мехкахо. ТIом чакхбаьлча юха а маьрша къахьегаш ва из. Цу хьакъехьа цо дувц:

— Демобилизаци хинначул тIехьагIа Московски областа город Коломне ваьхав со. Цига еза-йоккхий машинаш еча Коломенски заводе къахьега волавелар. Финансово-сбытовой отдела начальник вар со. Заочно йистеяьккхар финансово-экономически институт. Эггара тIехьагIа завода директора заместитель вар со, цул тIехьагIа пенсе а ваха, Грозне цIавенав.

Грозне юха цIавенaчул тIехьагIа къахьегама гIулакхашта юстара латта лайнадац фронтовик хинначоа, юха а болх бе волавелар из. «Красный молот» яхача заводе вера из. Цу цIи хезача завод ... коллективо Iымерза т... из. Технологически оборудоване мастер волаш болх бу цига хIанз Берса Махьмада.

Дика къонгаш кхебаьб хьалха хиннача фронтовика.

ВоккхагIа волча воIо Макшарица Ленинградски профданжене институт йистеяьккхай. Из хIанз Гудермесски медицински инструментий заводе инжинералла болх беш ва. ШоллагIа волча воIо — Казбека — мореходни училища йистеяьккхай. Капитана воккхагIа вола помощник а волаш кемаца нек деш лел из хIанз. ЗIамагIа вола Борис артиллерийски училища йисте а яьккха, хIанз Советски Эскара эпсар ва.

С. ВОРОНИН.

СУРТА ТIА: М. Б. Халухоев.

БIухочун письмош

Цхьа шу ах шу да ТимурзиевгIар дезалга ГДР-ра письмош уха. Цига Советски Эскара мугIарашка гIулакх деш ва цар воI Яхььа. Цунгара письмо массаза доагIа йоккха дегагIоз хул цIагIа мел волчов.

ЛурчагIа бIаьсти Эскаре гIулакх де тIавийхар Яхььа. Ший нийсархошта мо мара, цунна а хацар гIулакх деш ше малагIча метте хургва, ма-дарра аьлча, цун лоархIам а бацар цо. Цхьабакъда юххера аравоалаш дас шийга аьнна дешаш керта чура дIададалацар: «ХIама юха ца къахкаш, мекъал дIаьккха гIулакх делахь, кIаьнк, хье дIавахача, хье бахьан юхьIаьрж ма-елахь тха».

Новкъа араваьлча хайра Яхььяйна поездо ше мича вуг. Даьхен хьалашка бола ший бехктоккхам кхы а дикагIа кхетабир цо: хIанз из алхха Советски Эскара бIухо хинна ца Iеш, вай мехка дуккхача къамех латтача советски халкъа викал вар араха. ГДР гIулакхе вахийта Даьхено боккха тешам беннаб цунна. Из кхета а даь Яхььяс дагахьа чIоагIо ю из тешам боа ца бе, шийгара доагIар дизза деш хила. Новкъа водаш ший хиннача цу уйлаех а, эггара хьалха дог тохадолийташ, доазол араха гIулакх де шийга кхаьчача иразах а, кердача вахарах а лаьца Грозне цIаухийтача письмош тIа яздаьй Яхььяс.

> «Моаршал да шуга, сона дукха деза да-нана, йижарий-вежарий! Укхаза волаш сай вахаре нийсденнача эггара лоархIамегIа долчох хоам бу аз шуга: тахан Даьхенна цIена гIулакх де дув буаш вар со. Хац сона, цига хиннараштa хьалхашка сайх гIалат даьларий, сов чIоагIа дог тохадаларах цхьаккха хIама бIарга а гацар, хаза а хазацар сона. ТIехьагIа тIавера сона Суйженски районе Орджоникидзевская яхача станицера вола Урусханов Руслан. Цо аьлар, дика чакхваьлар хьо, аьнна. Из иштта дий хац сона, бакъдар аьлча, цхьабакъда цIаккха ца хиннача тайпара дог айденна ва со тахан. Хетаргахьа, цIаккха дицлургдац аьнна хет сона из ди».

Цул тIехьагIа массехк бутт баьлча укх тайпара письмо дера Яхььайгара.

> ...Массавар а вижа дукха ха я. Сои Трифонов Валерийи мара ура саг вац. Из а вагIа Грозне бахача ший даьга-наьнага письмо яздеш. ВIаши дика вайзав тхо шиъ. Дика зIамига саг ва Валера! ГIулакха кийча, Iимерза доттагIа ва из. Цунца атта да сона. Вайцига Мичурина цIерагIча поселке бах цар дезал. Цо а чIоагIа сатесса цIагIарбарашка. Укхаза тоъал ха яьккхачар йоах юххьанца хулаш да из, бакъдар аьлча саготдеха а хилац».

Юххьанца атта дац тIема гIулакх, техника Iомаеш. Массадолчун каялац безам болча тайпара. Яхььяс яздеча тайпара, цига новкъостала боагIа боккхагIа бола новкъостий. Царех Iимерза дувц цо.

> «Шуга язде безам ба са укхаза соца цхьана болча вай шин мехкахочох! вежарех Сандех. Шоана хета тарлу шин веший цхьатара цIераш мишта хул, аьнна. Цхьабакъда сих ма ле цецдовла — оаха лоацца «Сандаш» аьнна цIераш техкай царех, хIаьта вешта БарахановгIар Саид-Хьамзати Саид-Мохьмади яхаш ба уж. Шакхе а Грознера ва низи денали долаш бола кагий нах. Сиха Iомаяь баьлар уж тIема техника. Шоаш Iомадаьр, дайзар камаьрша дIалу кхычарна, мичча хана а новкъостала бахка кийча ба. Аз доккхал ду сайна лалла уж санна бола кагий нах болаш».

Юкъера школа яьккхачул тIехьагIа Эскаре гIулакх де тIавеххалца «Автотракэлектрооборудоване» яхача СОАССР Орджоникидзевски заводе токарь волаш болх баьб Яхььяс. Болх бешше а водителий курсаш яьхай. ХIанз ше Iомаяь балха говзал эскаре шаьрьеш ва из. Дукха ха йоаццаш «классни специалиста» значок елар Яхььяйна.

Ший воIах доккхал деш дувц нанас Джансаркъий Хадишата. Цун письмоши сурташи хьа а хьоккхаш царех лаьца шийна хетачох дагайоал из. Сурташта юкъе къаьстта теркам тIеозаш да Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа байнача бIухошта оттадаьча памятникий бос бола сурташ. Царех лаьца Яхььяс язду:

> «Тахан духхьашха уйла яьй аз дунен тIа вахаш аз даьча дикан а вон а. Уж уйлаш сона керта чу енай Советски бIухой боахача кашамашка хиннaчул тIехьагIа. Тха бIуна даькъе массехк да уж тайпа кашамаш. Цар цIераш ешаш латташ дукха хIамаш дагадехад сона. БIаьш бIухой байнаб укхаза наьха таханарча ираза духьа. Сатийна, дог тохадолийташ я укхаза. Iалаьмате дукха зизаш дехк моттигерча наха советски халкъа, цун байнача турпалий сий деш. Дукха кагирхой хул кашамашка укхаза бахарех а арахьара тIабаьхка а. Цхьайолча хана уйла ю аз: ма дукха деннад тхона, къоначарна, цхьабакъда цхьайолча хана цун боагIа бола мах бе а хац тхона. Фу дика даьд аз наха? Боккха мах бенна наха ираз деннача турпалашта хьалхашка малагIа денале гIулакх карагIдаьннад сона? Хьа дешаш диценнадац сона, воти. ДагадоагIий хьона, итт класс яьккхачул тIехьагIа са хургдолча вахарах лаьца вай шинне дийна къамаьл? Цу хана Iа Iаьлар сога: «Сихле наха дикадар де». Цудухьа школа яьккхачул тIехьагIа балха ваха лаьрхIар аз. ЦIавеча се хиннача заводе юха балха гIоргва со. Цигара сога новкъосташа язду тхо хьежаш да хьога, яхаш. Болх бешше а, сайна моге, дIахо институте дешаргда аз».

Дука тIехье кхеьй ТимурзиевгIар Саида Iаьласи Джансаркъий Хадишатеи. ВоккхагIвола воI Або — болхло ва, ши воI кхеву цо. ШоллагIа вола Алихан шофер ва, болх бешше а заочно деша вагIа из техникуме. Аза итт класс яьккха йоал укх шера. Цар хIаране шо-шоай аьттув боал, халахетараш хул, цхьабакъда шевар цхьатарра къахьегама тIера ба. Шоай дикачох а вочох а Яхььайга язду цар, хьай гIулакх лертIа делахь, яхаш хьехар ду. Яхььяс царна жоп лу:

> «Даьхен хьалхашка советски бIухочун гIулакх дизза кхоачашдара берригa низи хьинари дIалургда аз. Иштта йоах тха берригача кагийча наха а. Кхыча тайпара йиш а яц».

А. МАЦИЕВА.

г. Ленинград.

Доазол дехьара

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

МИШТА ВАХ ХЬО, ПАН КОВАЛЬСКИЙ?

Керда 1977 шу дездеш 34,5 миллион саг вар Польше — дIадахача шера 360 эзар саг IотIа-кхийттав мехка бахача наха. Тахан бахача нахага хьежача Европе ворхIлагIча моттиге я ПНР. 35-миллионни поляк 1978 шера вергва. Кхалнах укхаза 915 эзар дукхагIа ба маIача нахал. бакъда из хIама хувцалуш латт, хIана аьлча эзар йиIиг еча 1060 кIаьнк ву хIанз мехка.

Польски прессо кепатехад 70-ча шерашка вахача поляка статистически хьокхамаш. Миштав хIанз моллагIа вола цхьа «пан Ковальский»? Эггара хьалха белгалдоаккх, пятилеткагIа цун хьатIадоагIа ахча шозза дукхагIа хиннилга. Из доагIа алапий фонда санна пенсешта а пособешта а. Юкъера лаьрхIача статистически Ковальске дIадахача шера бетта 1300 злотый дукхагIа эцар 1970 шера нийдаьчул. Польски дезалий 80 процентага телевизораш я, хIаьта радио — хIара дезале. ПятилеткагIа 4,5 миллион поляк кердача цIеношка ваха хайнав. 1980 шу далале кхы а 1575 эзар квартира хьалъергйолаш я.

Вл. НАКАРЯКОВ,
АПН соб. корр.

Краков.

●

ЕВРОПЕ ЭГГАРА КЪОНАГIА ЙОЛА МАЬРЕ ЯХА КХАЛСАГ.

ДукхагIболча Iилмахоща яхачох хьалхе саг йоаллаяр е маьре яхар— ханал хьалха из ца хилча — шийх дика хIамаш доахкаш да.

ООН-а даьча тIехьарча тохкамаша хьахьекхачох Европе саг йоалаярга - яхарга хьежача Болгари эггара хьалха латт. маьре баха ха йолча кхалнахах 73 процент бараш маьре баха ба цига, цунна тIехьа латт Польша (62,5 процент), тIаккха Австри (55 процент). Маьре йодача болгаркай юкъера ха 23 шу да. Цу хьокхамах Европе хьалхарча моттиге латт из. ШоллагIа моттиг англичанкашка я (24 шу). кхоалагIъар — 25 шу даьннача ирландкашкеи, шведкашкеи, швейцаркашкеи.

Къонахах доалла малагIа хIама дикагIа лоархI эггара къонагIа йолча сесага? Дукха ха йоацаш Болгаре даьча хаттараша хьахьекхачох из эггара хьалха сага оамалаш кIаьда хилар да. Из белгалдаьккхар 50,4 процента мехкараша, интеллигентность къоастайнр 38,9 процентo. ХIаьта хозал лоархIаме йолаш 5,3 процент мара хиланзар.

Иштта цу хаттараша хьахьекхачох 70 процент болча кагийча нахен мехкарашен шоайла бовзаш цхьа шу е цхьа шуи ах шуи даьккхад — саг вовзара кхоачам болаш ха я из.

(София-пресс — АПН).

●

САМОЛЕТАЦА ДУНЕН 50 ГОРОДЕ

«Чехословацки аэролинеш» яхача чехословацки авиакомпание самолеташ лела шовзткъеи итт моттиг белгальяьккхай дунен карта тIа.

Дунен халкъашта юкъе дIа-хьа уха машинаш я ИЛ-18, ТУ-134, ИЛ-62. Эггара дукхагIа ух уж Москве, Берлине, Варшаве. Иштта массахана бувзамаш лоаттаду Нью-Йоркаца, Монреалаца, Гаванаца. «Чехословацки аэролинеша» бувзамаш леладу доазол дехьарча тайп-тайпарча компанешца, дIа-хьа ухача наха деш дола гIулакх тIехь-тIехьагIа дикагIа а хулийташ.

(Прагопресс — АПН).

Вьетнама социалистически Республика кагирхой хьинаре дакъа лоацаш ба 1976 — 1980 шерашка экономика эргаьккха тоаяра йолча шоллагIа пятилетка кхоачашъяра тIехьа лоаттабеча къовсаме. Беррнгача мехка кагирхоша хьаллаьцад Ханойски инструментальни завода болхлоша дIадоладаь — пятилетка задани диъ шера кхоачашъяра хьакъехьара гIулакх. ТIехь - тIехьагIа дукхагIа коллективаш юкъе ух къонача рационализатораша, изобретателаша, кагирхой ударни бригадаша дIаболабаьча болама.

СУРТА-ТIА: къона болхлой.

В. ЕГОРОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ИНДИ—ТАХАН

Джавахарлал Неру ше къамаьлаш деча хана цкъа белгалдаьккха Iийнавац «Инди къе мохк бац, къе да цун халкъ» яха дешаш. Инди республика я аьнна хьакхайкаяь яьнначул тIехьагIа цу сахьате Дж. Неру инициативагIа вIашагIъеллай «къаман ресурсех ма-могга эффективнегIен нийсатIен пайда эцилга» декхар а долаш эггара хьалхарча пхе шера плана проект кийчъергйола планови комисси. Индустриализаци яра тIаберзабаь никъ лаьцар Инде.

Ший мукъагIа дегIаухаш даьккхача 27 шера доккхий толамаш даьхад Инде политически экономически кхычарех тийша хIама доацаш ше хулга чIоагIдеча, дунен халкъашта юкъера ший сий лакхдеча. Цу толамий массехк керттера хьокхам ераш ба.

1950 шера денз доаккхаш дола ялат шозза хIана хиннадац аьнна дукхагIа а хинна 118 миллион тоннага дIакхаьчад. Шера 2,5 миллион тонн эшача метте Инде хьадора цхьа миллион тонн гаргга болат, хIаьта дIадахача, 1976 шера, мехка мартенаша лоаладир из 9,5 миллион тонн хIана лоаладанзар аьнна.

Ши бIаь эзар тонн мара ца доахаш хинна мехкдаьтта хIанз бархI миллион тоннага кхоачаш доах, кIор — ткъаь итт миллионагара бIаь миллионага кхоачаш. 90 миллиард киловатт-сахьатага кхоачаш дукхагIа йоах электроэнерги. Цу гIулакхо правительствага йиш хилийтай 160 эзар юрта электричество чуйилла.

Экономически дегIаухача Инде чакхйоахар ше шийна кхоачам бара стратеги я. Белгалдоалаш да цхьаькха масал. Итт шу хьалхагIа хIанзарчар тайпара предприятеш хьалъеча хана Инде арахьара тIакхухьар шийна эшача оборудованех 85 процент. ДIадахача шера пхезза зIамигъеннай из цифра.

Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийи новкъосталца Инде хьадаьд хIанз 125 промышленни предприяти юкъе а йолаш йолча паччахьалкхен сектора низ бола лард а хинна дIаэтта экономика мехкдаьтта химически, машинаш ю, авиационни, кхыдола доакъош.

Нагахьа санна национализаци яьча предприятешкара 1972 шера духхьашха 180 миллион рупи пайда баьккхабале, хIанз из цифра шера ворхI миллиард рупена нийсса я. Паччахьалкхен сектора предприятешка хьаю продукци доазол дехьа йохка кхахьийтарах цхьайтта миллиард гаргга рупий ахча хьатIаденад.

Экономически толамаша аьттув баьккхаб общества вахара социальни хьалаш тоадара а. Наха бахаш йоаккха ха йIаьхъеннай, йоазув-дешар ховраш дукхагIа хиннаб — 85 процент бераш школе деша ахато йолаш ба. Колледжашкеи университеташкеи деша [illegible] кхо миллион студент.

Инде уж толамаш даьхад чурчен арахьарчен реакце низаша даим духьале еча, керда, революционни мел дола хIама геама долча хьалашка. Аьттехьарбараш цкъа гIийта Iийнабац И. Ганде правительство дIаяккхен низагIа Iаьдал шоай бе доллен. Духхьал мехка деррнгача прогрессивни демократически низаша шоай гIулакхаш цхьоагIонца чакхдахарах. Индийски къаман конгресс яхача доал деча парте вокх демократически организацешца а цу даькъе Инде Коммунистически партеца а цхьана гIулакхаш леладарах вIаштIехьдаьннад дегIауха мохк юхаберзабе гIийртараша леладаьр юкъагIдаккха. Правительства чрезвычайни положени юкъейоалаяьй, реакционни партейи организацейи, кулгалхойи активисташ дIакъоастабаьб, хоадамболлаш къовсам болабаьб спекулянташца, контрбандисташца, кхыча антисоциальни элементашца. Хьакхайкайнр эггара хьалхарча аргIанна къегIа болча бахача наьха вахар тоадара тIаерзаяь 20 пунктах латта программа.

Соахка ноябрь бетта парламенто къоабалийр конституцена яьча, геттара е цхьадолча даькъе 59 статья хийцача 42-ча поправка законопроект. Поправкаша лоархIаме хувцамаш даьд обществеи паччахьалкхенеи. Цар керда торонаш хьаелл мохк прогресса наькъагIа сихха дегIабоалабара. ХIанз Индех «суверенни, социалистически, советски республика» оал. Цу тайппара республика конституце тIа чIоагIдаьд «социализм» яха дош.

Поправкаша бакъдаьд, халкъа лоIам хьахьокхаш йола Iаьдала ерригача кхыча органашта лакхехьа латташ хиларах тарра, парламент керте хилар. Из хувцам боккхача лоархIаме ба, хIана аьлча судаш юкъегIертаргйоацаш лораду парламентен хоржаш йолча Iаьдала кхыча органийн законодательни гIулакхаш. Реакце каст-каста пайда ийбаьб судех социально-экономически эргалонашта духьала. Юкъеккхиьача поправкаша иштта чIоагIъяьй предприятешта доал деча дакъа лацара йола болхлой бокъо а.

Мехка вахаре прогрессивни хувцамаш хиннадале а, кIезига проблемаш яц къоаста ца еш йиса а. Царех я хIанз а йолаш йола къел, хьабе болх ца хилар, кастовни социальни дискриминаци, ялатийна, цекара, текстила, кхачан даьтташта, кхыча товарашта маьхаш IотIадеттадалар.

Дукха ха йоацаш Инде Компарте ЦИК-а заседани хилар. Цига дуккха дешаш дийцар, цу даькъе мехка чухьара хьала. Индийски коммунисташ чIоагIагIа сагота ба дуккхача къамех латта компанеш тIа-тIа чIоагIагIа шоай гIулакхаш мехка дIадоаржаде гIерташ хиларах. Моттигерча монополистаща леладу тийшача балха гIулакхаш бахьан долаш дуккха предприятеш дIакъайлай джутови, текстильни, машинаш еча, промышленноста кхыча доакъошка, хIаьта цунах хьа ца луш зулам а даьлар — хьабе болх боацаш бисар бIаьш болхлой.

Инде демократически низаша дIадех дуккхача къамий корпорацешта а хIаьта иштта индийски капиталисташа тIахьожам лоаттабеш дола промышленностен оптови торговлен дуккхача доакъошта а национализаци елга. Дуккхача хьале уж йоккхийн чоалханен проблемаш къоастаярах тийша хургья Инди прогрессаген бокъонца экономически ший лоIаме хиларген яхара темп.

Е. ШУБИЧЕВ,
АПН соб. корр.

Дели.

ИСПАНИ: ДЕМОКРАТИЗАЦЕ ПРОЦЕСС ЮХАЛАСТАРГЙОАЦАШ Я

ТIалоаттадеча низаша керда талгIеш етт Испане. Укх тIеххьарча деношка уж хьераш «аьрдехьара» санна, иштта аьттехьара а экстремисташ ба. Мадриде хиннача демонстраце ши доакъашхо вер, тIема юстице лакхерча совета председатель инарал-лейтенант Эмилло Вильяускус водаваь вахьар, тIаккха, юххера а, шоай демократически уйлашца вовзаш вола пхи адвокат вер— иштта да экстремистий зуламеча гIулакхех хьахиннар. Политически зем боахараштa хетачох, уж гIулакхаш даьд мехка дIайолаенна демократизаце процесс фуннагIа-моллагIа даь а юхалостае гIертараша.

Январь бетта юххье демократически оппозице массехк тайпара гIулакхаш дIадийхад. Хоржамий закон кийчдеча дакъа лоацаргдолен дIайолалургйолча хоржамашта хьалхарча кампане лелама санна, иштта хоржамашта шоашта а тIахьожам лоаттабергбола къаьстта органаш хьергйолен гIулакх де гIерт из. Цу цхьан ханна оппозиционни низаша дIадех цхьаккха а юкъера ца йоаккхаш ерригa политически партеш маьршайолийтилген шерра амнисти лулген.

Цу гIулакха, ховш ма-дарра, Испане Коммунистически парти а тIехьа 30 совгIча оппозиционни партей викалаша вашагIъеллача комиссе январь бетта юххье правительствана керте латтача Адольфо Суаресаца ший эггара хьалхара официально вIашагIкхетар вIаштIехьдаьккхар. Цу хана дийцар диктатура шерашка дIаьяхa хинна демократически паргIатонаш юхаоттаярца дувзаденна дешаш.

Общественностах ца йоалаш дIаяхача ханах юхедиса цхьадола бокъо йоацараш дIадахара тIаерзаяь массехк решени йир правительства. ДIаьяхар къаьстта демократашта тIаккхера Франкос вIашагIъехка общественни порядка трибуналаш оалараш, баскски къаман байраках хьалъоллилга дийхка дар, хIаьта хIанз цунна мукъа беннаб, кхерамзлен, полице, гражданскн гварде, мадридски тIема округа низий керда командующеш хьожабир.

Демократизацегахьа правительства даьца уж гIанаш тоъал зIамига дале а, цар эгIазбигар ультрааьттехьарчар лагерера бараш. Цу хана дар реакце ший массазара метод юха караэцар а— мехка кхоххам, кегар лоаттабар, тешам боабар духьа террор йолаяр. Низаш тIалоаттадара акташ лелаераша, шоай гIулакхаш цар моллагIа бахьанаш доахаш къайлакхухье а, кепайоазонна цхьатарра хетачох, хьалха хинача режимагахьа барий хьаьр берда хий тIаухийт. «Пане» яхача мадридски газето беча хоамагIа, дуьцаш дар цIур юкъе а белла кегар оттабе, эскари правительствои вIашкаккхоха, демократически эргалонашта из духьала дакхха лаьрхIа йолча, хьалххагIе а кийчъяьча тийшача балха гIулакхий плана хьакъехьа да. Цхьабакъда, тIема гIозарий викалаша хьакхайкадаьчох, герзашцара низаш провокацешта тIехьадаьннадац.

Тийша болх боалларий бIеха гIулакхаш хьагучадоахаш къамаьлаш даьд компарти а юкъе йолаш йолча. укх эггара гарггагIарча хана даь зуламаш таккаран бехке бараштa тIазар дарг мел доацар делга, ерригача экстремистски группировкашкара герз хьадоаккхилген цар гIулакхашта никъ бехкилген дIадийхача йоккхагIйолча демократически партей кулгалхоша.

В. БАБКИН.
(АПН).

Парфюмераша кхелла кердадар

«Новая заря» яха Московски парфюмерии фабрика — мехка эггара йоккхагIа ярех цаI. Шерра довзаш могадеин дола «Триумф», «Незнакомка», «Аленький цветочек», «Признание», «Торжество» яха дуфеш— из цун продукцех цхьа зIамига дакъий мара дац. ХIара денна цун конвейераш тIара Iойоал дуфей, одеколоний, лосьоний 600 эзар гаргга флакон — дерригаш а 200 совгIча тайпара. «Новая заря» яхача фабрике болх беш ба шоай профессиональни говзалца фабрика болхлошта а синтетически натуральни хоза хьаж йолча веществай Ерригсоюзни Iилма- тохкама института специалисташта а кердача дуфей, одеколоний, лосьоний рецептий уттае новкъостал деш бола опытни дегустатораш.

— Дегустаторо масса тайпара хьаж къоастаю? — хьаттар аз йоккхагIа йолча инженерага-парфюмерага Горохова Валентинайга.

— Массаза а яхар мо, кхо бIаьннега кхаччалца. Цхьабакъда тха дегустационни совета юкъе ба кхы а дукхагIа хоза хьаж кхеташ бола парфюмераш.

Кердадар — «Вдохновение» яха дуфи хьахьекхар сога фабрике. Из ба советскии «Алей мак» яхача (Пловдив) фирмерча болгарскии парфюмерий болх.

ХозагIа товш йола хьажаш лохаш цхьана болх беш ба советски болгарски парфюмераш укх массехк шера.

— Ховш ма-дарра, спектора керттера ворхI бос е ворхI нота йолаш санна, йолаш я керттера ворхI тайпара хьаж а, — духтIаювоаккх со Горохова Валентинас. — ХIаьта ворхI бесах хьаштдола тайпа бос хьабе а хIаьта ворхI нота тIа хьаштдола йиш яккха а йиш йолаш санна, иштта тайп-тайпарча боарамеи цхьана тарьеши хьажаш вIашагIа а эеш, хьашт мелд а тайп-тайпара хоза хьажаш хьае йиш я.

СССР-ен НРБ-ен парфюмераша дуккха болх баьчул тIехьагIа хьахержар шоайла дика товш йола 30 гарггача тайпара шоайла нийса цхьана тарьеш вIашагIъейнча, эггара хозагIа йола хьаж йовзараштa а кхоачам бергболаш йола хьажаш. Иштта хьадаьд «Вдохновение» яха дуфи.

Дуккха арахеца доладе могадаьд из шиниа а мехка дегустатораша.

Борис КОРОВИН,
(АПН).

Литература—76 меттала

СССР художественни литература 76 меттала арадувл. Уж цифраш йоалаяьяр соахка шу чакхдоаллаш советски литература таржамхой IV московски дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар долча хана.

Советски таржам дара школа дегIаярга хьежжа сихагIа, культура дIа-юха эц вай мехкарча халкъаша, издательствай планашта юкъе тIехь-тIехьагIа дукхагIа моттиг дIалоац таржам даьча литература. Масала, Украине арахийца йоалаш латт ерригача союзни республикай къонача поэзе 15-томни антологи. «Братство» яхача серегIа арадувл советски поэтийн прозаикийн хержача стихай книжкаш. Украински литература а арадувл ерригача союзни республикашка.

Мехка арадувл дерригa советски литература хьахьокхаш дола дуккха альманахаш: Украине — «Сузиръя», Белоруссе — «Далягляды», Грузе — «Саундже», Молдаве — «Меридианы».

Грузински классика Шота Руставеле книжкаш дукха ха йоацаш литовски меттала даьхад, казакий меттала арахийцад эстовски писателий книжкаш, Леси Украинкай, Мустай Керима, Эдуардас Межелайтиса стихаш. Гамзатов Расула, Стельмах Михаила, Быков Васиня, Айтматов Чингиза произведенеш 20 совгIа долча советски къамий меттала арахийцай.

Петр ТАТАУРОВ.
(АПН).

«Манометр» яхача Московски приборостроительни завода коллективо Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна доккхагIдола декхараш тIайийцад. «Эффективностеи дикален пятилеткана — хIаране хьинаре къахьегам» яхача девизагIа яьржай социалистически яхь. ТIагIерттIа керда резерваши торонаши гучайоахаш дукхагIа продукци арахеца, цун дикал тоае гIерташ къахьег укхаза. Планал совгIа 200 эзар сома продукци арахеца лаьрхIад.

ХIанз заводо арахец 62 моделагIа йола прибораш паччахьалкхен дикала Знак а йолаш. Шу чакхдоаллаш кхы а ткъаь итт тайпа приборашта паччахьалкхен дикала Знак яккха лерхI.

СУРТА ТIА: сборочни цехе коммунистически къахьегама участка мастер Л. И. Болагова мехка юртбоахама кийчъяьча монометрашка хьожаш я. Уж прибораш заводо арахец паччахьалкхен дикала Знак йолаш.

Людмила Ильинична шу цехе болх беш йола 25 шу да. ВорхI шера вIаштта цеха коммунисташа партийни организаце секретаралла херж хьалха латта производственница.

ТАСС фотохроника.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
22 февраль

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Бт. Ермоловай цIерагIча московски театра «Кхоана ворхI даьлча» яха спектакль. 15.00 — Бт. Документальни фильмай программа. 15.25— Йоазонхочун Фурманова творчества оагIонаш. 16.10 — Бт. «Вайна Iалам довзаргда». 16.30 — Бт. «Iилма — тахан». Iилманхоша лехa кердадар лаьтта леладераша практике юкъедаккхар. 17.00 — Бт. «Кагирхой адресаш». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. «Оаха дIа а лохк, иллеш а доах». 18.30 — Бт. Саяно-Шушенски ГЭС хьалъерех йола «Саянски масштаб» яха телевизионни очерк. 19.00 — Бт. «Фанфар дото оазаш» яхача телевизионни музыкальни фильма премьера. 19.35 — Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха «Къилбаседа флота юнга» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Бт. Останкине концертни студе тIахьех. Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денна хетадаь концерт. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.20 — Киножурнал. 18.30 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 18.45 — Документальни фильм. 18.55 — «Заманхо» яха тележурнал (гIалгIай меттала). 19.25 — ЗIамига бераш, шоана. 19.35 — Сийлахь-йоккхача Октябра 60 шу дизарга. Грозне бIаь дийнахьа хинна бицлургбоаца тIом. Iилман болхлочун Вацуева выступлени (нохчий меттала). 19.50 — «Массаз кийча ва салте» яха фильм-концерт.

I ПРОГРАММА
23 февраль

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Бт. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Бт. «Къилбаседа флота юнга» яха художественни фильм. 10.55 — Бт. «Киноиккъбархой клуб». 15.00 — Бт. Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денга йола документальни фильмай программа. 16.00 — «Орленок» яха берашта дола художественни фильм. 17.15 — Бт. «Зурманчаш, шоаш дола моттиг хьайовзийта». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Бт. «Тахан Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Ди да». СССР оборона министра заместителя, тIема — фецарча низий керттера командующе, авиаце керттерча маршала Кутахова выступлени. 18.30 — «Даьхе лораеш» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 19.30 — Бт. Хоккеях йола СССР чемпионат. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. Перерывах — «Спортлото» тираж. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30— Бт. Хоккеях йола СССР чемпионат. 22.05 — Бт. «Белорусски вокзал» яха художественни фильм. Йистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Киножурнал. 18.30 — «02 ладугIаш я». 18.50 — Документальни фильм. 19.00 — «Патриот» яха почта. 19.35 — «ЗIамига бераш, шоана». 19.45— Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен Денга «Лаьтта вахар духьа». (нохчий меттала). 20.15 — Салтечун дек Даьхенах дола илли. Кагирхой программа (нохчий меттала).

РАДИО

22 февраль

6.30 — Ялат хьуакъалар лакхдара тIехьа. «Верхненаурский» совхозера передача (эрсий меттала). 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Ашараш (гIалгIай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Халхара ашараш (гIалгIай меттала). 8.45 — «Коммунизмана духьалара Малхбузера дина центраш» философски Iилмай кандидата Белова беседа (эрсий меттала). 9.15 — «Тха почта» (нохчий меттала). 9.30 — «Къона вай заманхо» (гIалгIай меттала). 16.00 — «Пайда болаш а сиха а гIишлош хьалъяр» яха беседа (гIалгIай меттала). 16.15 — Советски Союза турпалий сийна йола конкурс. «Красный молот» заводера передача (нохчий меттала). 16.30 — Советски Эскара бIухой письмоех йола композици (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

23 февраль

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.32 — Ашараш (нохчий меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Советски Эскара Денна хетаь передача (нохчий меттала). 8.50 — Патриотически иллеш (нохчий меттала). 9.15 — «Артеллерист» яха Шайхиева дувцар (нохчий меттала). 9.30 — Цхьан дезала юкъе (гIалгIай меттала). 9.50 — Ашараш. 16.00 — Эшалургвоацаш а легендарни а (эрсий меттала). 16.15 — «ТIем тIа санна къахьегаш а» Маиниевар дезалах йола передача (гIалгIай меттала). 16.30 — Токарах Дарсиговх йола передача (гIалгIай меттала). 16.45 — Доакъарех дикагIа пайда эца. Грозненски района шурий-товарни фермера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, Iуйрийна дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 0 — 5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике — 6 — 11, Грозне — 8—10 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, ша билла а йолаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана +1 —4, дийнахьа +3 +8 градус йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

СПОРТА ЙОАКХО Е ЕЗА

Вай мехка Iалаьмате чIоагIа уйла тIайохийт спортивно-массови балха. Из-м тамаш а яц. Вай кагирхой низ болаш, унахцIена, беркате хьахьегеи вай дай-мохк лорабеи могаргдолаш хила беза.

Назрановски район вай республикерча йоккхагIа йолча индустриальни юртбоахамеи районех цаI я. Районе я «Электроинструмент» яха завод, трикотажни фабрика, совхозаш, дуккха школаш, хIаьта цига болх берех дукхагIа бараш кагирхой ба.

Кагирхой селлара дукха боллашехьа а, бIарча хьайийцача районе эсала лел спортивно-массови болх. Лард, бакъдар аьлча, А. А. Тангиев директор а волаш йола бернийкагирхой спортивни школа (ДЮСШ) я. ЧIоагIагIа низи теркаме тIабохийт цо талант йола къона спортсменаш хьалкхебара. Цу гIулакха дика каьннай ДЮСШ тренера Я. Мерешкова. 1975—1976 шерашка спорта кхо мастер кхеваьв цо, белгала аьлча, Парчиев Махьмад, Оздоев Iийса, Цолоев Iийса. Царех цхьаннех, М. Парчиевах Польше хиннача самбо къовсама яхьашка Европа чемпионата призер хиннав. Цул совгIа, Я. Мерешкова кийчваьв спорта мастера цхьайтта кандидат, кховзткъе итт цхьоалагIа разрядник. Город Майкопе хиннача РОС «Урожай» яхача Российски спортивни обществa яхьашка шоашта нийсса долаш долаш бараштa юкъе шоллагIа моттигаш яьхар тха кхаь спортсменo: Джамбулатова, Оздоева, Леймоева.

Цхьабакъда хила тарлуш долчунца нийсдича карагIдийнна уж хIамаш вIалла кхоачам болаш дац. Юкъера школа 18 я тха районе. Цхьабакъда белгалдаккха доагIа, школашка, къаьстта а юрташкахьа ярашка, спортивни болх эсала лелаш хилар.

Дешархошта юкъе классе боацача хана беча балха цу школай хьехархоша уйла дукхагIа тIаяхийтар ловра сона. Турлаа — пионера Дубинин Володяна хетаяь кросс яц. Школашка тайп-тайпарча спортах лаьца классашта юкъе а хIаьта иштта школашта юкъе а каст-каста яхьаш уттае езар. Яхьай положенеш цу школай преподавателаша кийчъе еза.

Тха районе йийтта спортивни организаци я, хIаьта цу массанега а 5 эзар сомага кхачча лаца декхар доалл. Счета тIа ахча ца хилар бахьан долаш «Урожай» яхача ДСО-га йиш хилац республика доазонел арахьарча меттел, республика чухьарча а яхьашка дакъа лаца.

Спортивни гIирсий комплексага диллача районе керттера база я Назрановски совхоз-техникум. Цига я Iан спортивни зал, футбольни майда, волейбольни, баскетбольни ши майда, гон тIа уда 400 метр никъ, кхыйола яйгаатлетически гIирсаш. Лоацца аьлча, совхоз-техникум ца лаьрхIача, городе е спортивни майда а, е кхыметтел цхьа моллагIа йола спортмайдаш а яц кагирхошта ловза. Тха районе дукха ба спорт Iомае ловш а хьинар долаш а бола кагирхой, цхьабакъда городе спортивни база ца хиларах из гIулакх дIададахьа торо яц цар. Из чIоагIагIа Iаткъ кагирхой дегIабахкара. Шоай мукъа ха шоашта дезаденна из гIулакх хьал а лаьца дIададахьа моттиг яц царна, хIаьта из бахьан долаш кагирхоша харцахьара гIулакхаш караэца тарлу.

Тха городе 1974 шера чIоагIагIа раьза хинна, субботникашка беррнгача комсомольцаша дакъа а лоацаш, хьалье йолаяьяр стадион, хьатIаэза жагIа а IобоассабаьЬар, цхьабакъда районе техника ца хилар бахьан долаш кхы дIахо бахазар болх. Спорткомитето ший низ кхоачар даьд: дехар деш корта бийттаб районерча предприятештен организацештен новкъостал дудалар оаш яхаш, хIаьта а хIанз кхо шу дIадаьннад кхы цар корта а болаш жоп ца лу.

Районе спортивно - массови болх тоабара спортивни база хьалъе парте райкомо, райисполкомо, комсомола райкомо, цу деша цIенхаштта терко а яь, новкъостал дар догдоахаш я Назрановски спорткомитет а хIаьта иштта «Урожай» яха ДСО а ДЮСШ а.

Еррига спортивно - массови мероприятеш моттигерча кепайоазон тIа гойташи радио чу гIолла ювцаши я, яхьай итогаш ю.

Цхьабакъда, карагIдаьнна хIамаш дуккха а доккхагIа хинна хургдар, нагахьа санна районе спорт дегIайоалаяра йоакхо е езаш болчар шоай декхар кхоачашдоре.

М. ЭКАЖЕВ,
Назрановски райисполкомерча спорткомитета председатель.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске—2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05045. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского 92. Заказ № 1432.